

وزارت کشور

معاونت هماهنگی امور اقتصادی استانداری سمنان

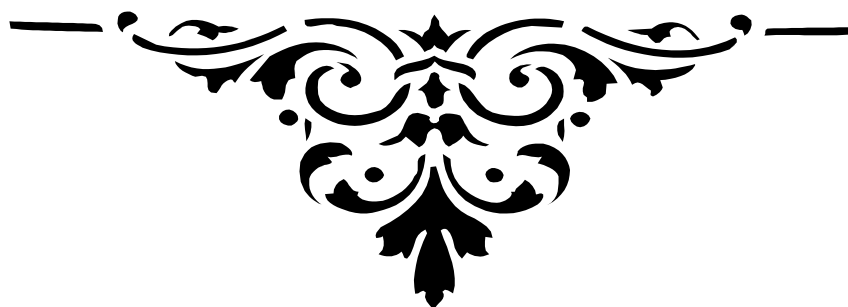
دفتر هماهنگی امور اقتصادی

پیشران های اصلی استان

مأموریت ها و وظایف اصلی استان

چشم انداز توسعه استان در افق سال ۱۴۱۰

نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدهای کلیدی فراروی توسعه استان

پنجمین آنداز توسعه استان در افق سال ۱۴۱۰:

استان سمنان، با بهره‌گیری بهینه از توانمندی‌ها و فرصت‌ها و با چیرگی بر تنگناها و تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها، پایداری زیست‌محیطی و منابع طبیعی و بهره‌برداری کارا از منابع آب و خاک، استانی پیشرفته در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آمایشی، بر پایه توسعه بخش‌های زیر می‌باشد:

- صنعت با فن‌آوری بالا، نو، پاک، پیشرفته و صادراتی، با جایگاه تخصصی در صنایع حمل‌ونقل، خودرو، قطعه‌سازی، الکترونیک، تبدیلی و تکمیلی کشاورزی، غذایی، دارویی و صنایع جانبی نفت، گاز و پتروشیمی با تأکید بر شکل‌گیری خوشه‌های صنعتی، با توجه به موقعیت مناسب جغرافیایی استان و هم‌جواری با قطب صنعتی تهران

- معدن و صنایع معدنی پاک با بهره‌برداری بیشینه از توان موجود معدنی فلزی و غیرفلزی، با جایگاه متخصص و صاحب مرتبه ملی در تولید و بهره‌برداری بهینه از معادن غیرفلزی به‌ویژه املاح تبخیری.

- گردشگری ملی و فراملی، با تأکید بر طبیعت‌گردی، کویرگردی و گردشگری تاریخی و فرهنگی.

- خدمات برتر و روزآمد با تأکید بر آموزش عالی و با توان پذیرش ظرفیت آموزش عالی از استان‌های هم‌جوار برخوردار از نقش مکمل در ارائه خدمات برتر مورد نیاز استان و کشور در کنار شهر تهران همچنین، استانی می‌باشد:

- برخوردار از منابع آب پایدار از طریق انتقال آب‌های بین‌حوزه‌ای با تأکید بر شیرین‌سازی و انتقال آب دریای خزر و بهره‌برداری بهینه از جریان‌ات سطحی و سفره آب‌های زیرزمینی.

- برخوردار از تنوع زیستی غنی و توانمندسازی جامعه‌ها در بهره‌برداری خردمندانه و پایدار.

- تولیدکننده برتر انرژی‌های نو پاک و تجدید پذیر.

- دارای بازرگانی درون و برون‌مرزی و ایفاگر نقش بندر خشک و بارانداز کالاهای منطقه شمال و شمال شرق کشور

- دارای بهره‌برداران توانمند و کشاورزی پایدار، نوین، رقابتی و مکانیزه، الگوی کشت مناسب باغی و زراعی با رویکرد افزایش عملکرد در واحد سطح و ارتقای راندمان آبیاری با تأکید بر باغداری، گیاهان دارویی، کشت‌های فشرده و گلخانه‌ای و توسعه دام‌پروری، با استفاده بهینه از منابع آب‌و خاک جهت تولید محصولات استاندارد.

- پذیرنده جمعیت مولد و فعالیت از استان‌های هم‌جوار.

- پیشتاز درزمینه دفاعی و نظامی و دارای نقش پشتیبان امنیتی و پدافندی مرکز کشور، با توجه به قابلیت‌های سرزمینی.
- دارای نهادهای پژوهشی ملی در زمینه علوم و فن‌آوری نوین به‌ویژه در کویر شناسی تنوع زیستی، معدن، صنایع الکترونیک و انرژی‌های پاک.
- شهر سمنان به‌عنوان شهر معین برای عملکرد منطقه مرکزی کشور (حلقه میانی)
- دارای سامان به‌هم‌پیوسته‌ای از شبکه شهرهای مرکز منطقه‌ای، مرکز ناحیه‌ای و مرکزهای محلی و توانمند در کارکردهای اقتصادی در جامعه روستایی.
- دارای شبکه‌ای متوازن از راه‌های زمینی، راه آهن و هوایی، برای پیوند با سراسر کشور و شبکه‌ها و تأسیسات تولید و انتقال انرژی و ارتقای راه‌های پیونددهنده ناحیه‌های کوهستانی شمال و بیابانی جنوب استان.

در استان سمنان، پهنه‌های توسعه عبارتند از:

- پهنه‌های درراه پیشرفت، شامل گستره دشت‌های کوهپایه‌ای استان، کشیده شده در راستای محور پیشرفت پرتوان و تجهیز شده شامل آزادراه، بزرگراه و راه آهن تهران- مشهد، برخوردار از بستر پیشرفت ساختاری، کالبدی و سازمان فضایی استان و دارای زمینه‌های نظام به‌هم‌پیوسته‌ای از شهرها و روستاهای مرکزی، کارکردهای کشاورزی، دام‌پروری، صنعتی، معدنی، گردشگری تاریخی و فرهنگی، خدمات برتر، شبکه‌های زیربنایی و زیرساخت‌ها که در آینده استان، پیشرفت مداوم خواهند داشت.
- پهنه‌های کمتر توجه شده، پهنه‌های کوهستانی شمال استان با توجه به برخوردار از اقلیم و منابع طبیعی به نسبت مناسب، در زمینه‌های باغداری، دام‌پروری، مرتع‌داری، معدن، صنایع پیوسته با کشاورزی و طبیعت‌گردی پیشرفت‌های فراوانی خواهند داشت.
- پهنه‌های دست‌نخورده و بکر کویری در جنوب استان، در زمینه‌های معدن، صنایع معدنی، کویرگردی و انرژی نو پیشرفت‌های فراوانی خواهند داشت.
- استان سمنان، در پیوند تنگاتنگ با استان‌های منطقه البرز جنوبی و نیز در پیوند با استان‌های همسایه، جایگاه بسیار مهمی در میانکنش‌های تنگاتنگ کارکردی اقتصادی و اجتماعی و مبادله نیروی انسانی و گردشگر خواهد داشت.

چشم انداز بلندمدت توسعه استان از منظر آمایش سرزمین

جهت گیری های اصلی توسعه استان

بخش	اولویت های بخش در استان سمنان	توجیهات
صنعت و معدن (صنایع تا کد چهاررقمی ISIC)	۱- توسعه صنایع قطعات خودرو (۱-کد ۳۴۳۰ ساخت قطعات و ملحقات وسیله نقلیه، ۲-کد ۳۴۱۰ ساخت وسایل نقلیه موتوری) ۲- ایجاد رشد اقتصادی در معادن و صنایع معدنی (۱-کد ۱۳۲۰ استخراج کانی های فلزی غیر آهنی به جز اورانیوم و توریم، ۲-اکتشاف و استخراج و فرآوری ذغال سنگ، ۳- اکتشاف و بهره برداری در حوزه پلی متال چاه شیرین طرود و استحصال پتاس از شورابه های طرود) ۳- کد ۲۴۲۳ (ساخت محصولات دارویی و مواد شیمیایی مورد استفاده در داروسازی)	۱- استقرار واحدهای تولیدی خودرو و قطعات خودرو در استان ۲- استقرار چندین طرح و واحد تولیدی دارویی در استان و دانش فنی موجود ۳- وجود معادن غنی در استان ۴- استقرار چندین طرح و واحد تولیدی نساجی در استان و دانش فنی و نیروی کار ماهر در استان ۵- وجود دانش فنی در زمینه تولید سلول خورشیدی
کشاورزی (زراعت، باغداری، دامداری، آبی پروری)	۱- ارتقای راندمان و افزایش بهره‌وری آب کشاورزی (اجرای سامانه‌های نوین آبیاری) ۲- توسعه کشت گلخانه‌ای و گشت فشرده در زمین‌های شیب‌دار ۳- تدوین و اجرای الگوی مناسب کشت ۴- تولید پایدار محصولات راهبردی با تأکید افزایش تولید در واحد سطح و تولید محصولات سالم به همراه نوسازی ناوگان ماشین‌آلات کشاورزی ۵- توسعه زنجیره ارزش محصولات اساسی بخش کشاورزی به‌ویژه در صنایع لبنی و خشک‌کردن میوه‌جات و سردرختی‌ها	تأمین نیاز بسیاری از اقلام لبنی و میوه‌جات استان سمنان و همچنین برخورداری از سرانه تولید بالای محصولات کشاورزی در استان، لزوم توجه به فعالیت‌های کشاورزی را در استان سمنان پراهمیت نموده است.
خدمات بازرگانی (مناطق آزاد و ویژه اقتصادی، بندر خشک، باراندازها و ...)	۱- راه‌اندازی و بهره‌برداری از بارانداز کالا (بندر خشک) در شرق استان (جانمایی تازه یا تبدیل کارکرد منطقه ویژه اقتصادی) ۲- تکمیل و استقرار مناطق ویژه اقتصادی سمنان، دامغان و گرمسار ۳- تجهیز و راه‌اندازی زیرساخت‌های بازرگانی، پایانه‌های صادراتی در مناطق ویژه اقتصادی ۴- تقویت جایگاه استان به‌عنوان چهارراه اتصال کریدورهای شرق به غرب و جنوب به شمال کشور برای حمل کالا ۵- گسترش بازرگانی تولیدات کشاورزی با استفاده از امکانات و زیرساخت‌های مختلف از جمله کارگویی فرودگاهی	قرارگیری استان در محل تقاطع کریدور جاده باستانی ابریشم (شرق به غرب) و راه اصلی ارتباطی شمال به جنوب (بندر امیریه به بندرعباس) قابلیت‌های فراوانی را برای استان در زمینه حمل‌ونقل بین‌المللی کالا و همچنین ایجاد بندر خشک و پشتیبانی به‌عنوان مرکز لجستیک کالا به‌ویژه در شمال شرق کشور ایجاد نموده است.
بهداشت و درمان	۱- تکمیل زیرساخت‌های بهداشتی و درمانی در سطح شهرهای مراکز شهرستانی استان مانند (تکمیل و تجهیز بیمارستان ۸۵ تختخوابی مهدی‌شهر، تکمیل پروژه سوختگی و سرطان بیمارستان کوثر سمنان، توسعه مرکز آموزشی و درمانی بهار شاهرود از ۲۲۰ به ۳۲۰ تختخوابی، توسعه بیمارستان امام حسین شاهرود، تکمیل بیمارستان محلی امام رضای میامی) ۲- اجرا و گسترش طرح PMS در استان	قرارگیری حدود ۶۰۰ کیلومتر از مسیر ترانزیت تهران - مشهد در محدوده استان و ضرورت خدمات‌رسانی پزشکی در هنگام سوانح به زائرین امام رضا باعث شده است که نیاز به مراکز و خدمات پزشکی و بهداشتی فراتر از سرانه جمعیت در استان سمنان باشد.

توجیحات	اولویت‌های بخش در استان سمنان	بخش
	۳- توسعه امداد هوایی پزشکی در جاده‌های استان ۳- ارتقای شاخص سلامت باروری و فرزند آوری ۴- ساماندهی طب سنتی در نظام ارائه خدمات سلامت	
برخورداری از سطح سواد بالا (سومین استان کشور از نظر سواد) برخورداری از بالاترین نسبت دانش جو به جمعیت در کشور و دارا بودن امکانات آموزشی و پژوهشی مناسب در استان به همراه نزدیکی استان به تهران، شرایط را برای انتقال بخش زیادی از دانش جویان تحصیلات تکمیلی و مراکز علمی پژوهشی را به استان فراهم نموده است.	۱- افزایش دانشجویان تحصیلات تکمیلی در استان با توجه به وجود زیرساخت‌های آموزش عالی و نزدیکی به تهران ۲- گسترش مراکز پژوهشی دانش بنیان در مراکز علمی استان ۳- انتقال پژوهشکده‌ها و مراکز تخصصی به استان ۴- تدوین اولویت‌های آموزشی و پژوهشی بر اساس نظام آموزشی نیاز محور، مزیت محور و فرصت محور ۵- نوسازی و متناسب‌سازی تجهیزات و فضاهای آموزشی با دوره‌های تحصیلی	آموزش عالی و آموزش و پرورش
نزدیکی به مرکز سیاسی کشور و وجود زمین‌های بلاعارض به همراه برخورداری از زیرساخت‌های مهم مانند شبکه فیبر نوری، جاده‌های دسترسی مناسب و نیروهای متخصص، استان سمنان را به‌عنوان یکی از گزینه‌های مهم برای انتقال پایتخت سیاسی کشور و همچنین گزینه مناسب برای جذب نیروهای مولد سایر استان‌های پرجمعیت مطرح کرده است.	۱- انجام مطالعات امکان‌سنجی استقرار شهر سیاسی اداری در منطقه رضاآباد (آهوان) ۲- تکمیل سامانه GIS شهری در محدوده شهرهای استان ۳- جداسازی آب شرب از آب خام برای ارائه در خدمات شهری ۴- اجرای مدیریت واحد در نظام شهری به‌منظور اجتناب از موازی کاری در امور شهری ۵- بهبود و ارتقاء شاخص‌های اقتصادی روستا از طریق اجرای طرح‌های توانمندسازی جوامع محلی	سکونتگاه‌های شهری و روستایی
برخورداری از ۲۵ درصد مناطق تحت مدیریت حفاظت محیط‌زیست کشور و برخورداری از تنوع اقلیمی، ذخایر طبیعی و زیست‌محیطی با نادرترین گونه‌های گیاهی، جانوری و جاذبه‌های متنوع استان سمنان را به یکی از استان‌های مهم در زمینه منابع طبیعی و حفاظت محیط‌زیست تبدیل کرده است.	۱- استقرار و اجرای طرح‌های کلیدی و بزرگ بر مبنای مکان‌یابی مطالعات آمایش ۲- شناسایی و ثبت گونه‌های جدید گیاهی و جانوری استان به‌منظور حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تنوع زیستی ۳- نصب و راه‌اندازی سیستم پایش لحظه‌ای آلودگی هوا در سطح استان ۴- مدیریت استقرار واحدهای صنعتی به‌ویژه در غرب استان ۵- اشاعه فرهنگ منابع طبیعی در استان و توانمندسازی جوامع محلی با محوریت منابع طبیعی و مدیریت مشارکتی پایدار آب و خاک توسعه روستایی (ترسیب کرین، حبله رود)	محیط‌زیست و منابع طبیعی
برخورداری استان از آب‌وهوای خشک و نیمه‌خشک و استقرار در منطقه بیابانی و نیمه بیابانی باعث کمبود شدید منابع آب در استان	۱- برخورداری از منابع آب پایدار جهت کلیه مصارف با تأکید بر انتقال آب بین‌حوزه‌ای بالأخص شیرین سازی و انتقال آب از دریا خزر با اولویت تأمین آب شرب شهرستان‌های استان در بلندمدت (موضوع مورد تصویب قرار گرفته است) ۲- اجرای طرح‌های تغذیه مصنوعی، احیا و تعادل بخشی سفره‌های آب زیرزمینی و نصب کنتورهای هوشمند آب و برق بر روی چاه‌های در حال بهره‌برداری به‌ویژه چاه‌های کشاورزی در سطح استان ۳- جلوگیری از آلودگی منابع آب سطحی و زیرزمینی و حفظ محیط‌زیست، ارتقاء بهره‌وری در تأسیسات تصفیه فاضلاب شهرها و شهرک‌های صنعتی همچنین ارتقاء درجه کیفی پساب تصفیه‌شده	آب

توجیہات	اولویت‌های بخش در استان سمنان	بخش
	شهری و صنعتی تا حد امکان استفاده مجدد در صنعت و جایگزینی و استقرار صنایع با آب بری کم و برخوردار از تکنولوژی بازچرخانی آب ۴- مطالعه، شناسایی و بهره‌برداری از آب‌های نامتعارف ۵- تأمین آب شرب روستاهای استان به‌ویژه منطقه شرق استان ۶- ایجاد تأسیسات فاضلاب شهرهای استان ۷- رفع فرسودگی شبکه‌های آب‌رسانی خطوط انتقال آب	
قرارگیری استان در مسیر خط ۴۸ اینچ انتقال نفت و گاز و همچنین مسیر ۴۸۰ کیلوولت جمال از خراسان تا تهران و همچنین برخوردار از دو نیروگاه ۵۰۰ مگاواتی سمنان و شاهرود باعث اهمیت نقش استان در تأمین انرژی پایدار کشور شده است.	۱- توسعه زیرساخت‌های تأمین انرژی الکتریکی شامل احداث خطوط و پست‌های فوق توزیع و انتقال با ملاحظات زیست‌محیطی ۲- مطالعه مدار دوم خط ۴۰۰ کیلوولت سمنان- شاهرود- خراسان ۳- گسترش مزرعه‌های تولید انرژی خورشیدی و بادی در شهرهای بیابانی استان ۴- تبدیل واحدهای مصرف‌کننده سوخت مایع به گاز طبیعی ۵- توسعه و احداث جایگاه‌های تک‌سو (ابعاد کوچک) در سطح استان	انرژی
وجود بیش از ۱۰۰۰ اثر تاریخی با ۴۰۰ اثر ثبت‌شده در فهرست آثار ملی و قرارگیری استان در رده استان‌های هدف گردشگری به دلیل وجود حدود ۵۷ رشته صنایع دستی و همچنین برخوردار از تنوع اقلیمی و زمین‌شناسی باعث ایجاد جاذبه‌های فراوان تاریخی و ژئوتوریستی در استان شده است.	۱- تأمین زیرساخت‌های لازم در مناطق و محورهای گردشگری شهرستان‌های استان (مانند جنگل ابر، سد شهید شاهچراغی، آبگرم سمنان و چشمه‌علی دامغان) ۲- مرمت و بهره‌برداری از خانه‌های تاریخی شهرستان‌های استان ۳- معرفی و اطلاع‌رسانی ظرفیت‌های و جاذبه‌های گردشگری و به‌ویژه ژئوتوریسم استان ۴- ایجاد مجتمع گردشگری سلامت و نمک درمانی در معادن نمک متروک گرمسار و کویر حاج علی‌قلی ۵- بهسازی و نوسازی و ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی مانند کاروانسرای میامی، خانه روستایی تویه، کاروانسرای قصر بهرام و... ۵- گسترش کویرگردی در پهنه‌های بیابانی و مکان‌یابی اکو کمپ‌ها در مسیرهای کویرگردی و ایجاد فضای تفریح گسترده و متمرکز در مناطق تحت مدیریت محیط‌زیست (مانند پارک ملی کویر، توران و...)	گردشگری
		۱- توسعه دولت الکترونیک ۲- GNAF ۳- سیماک ۴- هوشمند سازی حمل‌ونقل ۵- هوشمند سازی مدارس ۶- هوشمند سازی کنتورهای انرژی (آب، برق، گاز) ۷- گسترش تجارت الکترونیک

توجیحات	اولویت‌های بخش در استان سمنان	بخش
قرارگیری حدود ۶۰۰ کیلومتر از مسیر ترانزیت تهران - مشهد در محدوده استان و استقرار استان در محل تقاطع کریدور جاده باستانی ابریشم (شرق به غرب) و راه اصلی ارتباطی شمال به جنوب (بندر امیریه به بندرعباس)، استان سمنان را در زمینه حمل‌ونقل به‌عنوان یکی از استان‌های ویژه مطرح نموده است.	۱- تکمیل آزادراه حرم تا حرم از طریق ایجاد باند سوم محور تهران - مشهد در استان سمنان ۲- تکمیل پروژه بزرگراهی محور دامغان - معلمان - جندق در محدوده استان سمنان ۳- تکمیل و توسعه قطار تندروی تهران - مشهد ۴- تکمیل و ادامه متروی شهری تهران - گرمسار تا شاهرود ۵- مطالعه و احداث راه‌آهن اینچه‌برون - گرگان - شاهرود و طبس ۶- حذف نقاط حادثه‌خیز در محورهای بزرگراهی استان ۷- ایجاد و تکمیل راه‌آهن گرمسار به روسیه	راه و ترابری

مأموریت‌ها و وظایف اصلی استان:

«توسعه پایدار صنعت، معدن و گردشگری با محوریت محیط‌زیست و انسان سالم و استفاده از موقعیت مکانی استان برای پذیرش جمعیت مولد استان‌های هم‌جوار به ویژه تهران» استوار خواهد بود. تکیه بر اولویت‌های فوق مانع بهره‌گیری از سایر توانمندی‌ها و ظرفیت‌های استان نخواهد بود

اصلی‌ترین راهبردهای توسعه استان:

۱- توسعه فعالیت‌ها و فضاهای صنعتی به جهت موقعیت مناسب منطقه‌ای و هم‌جواری با تهران، به‌منظور تمرکززدایی از تهران با اولویت صنعت حمل‌ونقل، صنعت خودرو، صنایع نوین و پیشرفته، صنایع جانبی نفت، گاز و پتروشیمی، صنایع معدنی به‌ویژه املاح تبخیری با توجه به منابع غنی آن در استان و صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی با ملاحظات محدودیت منابع آب.

۲- شناسایی، اکتشاف، تجهیز و بهره‌برداری از معادن متنوع و غنی استان و توسعه صنایع معدنی با تأکید بر ارتقاء و نوآوری در کلیه فعالیت‌های معدنی و همچنین اکتشاف میادین هیدروکربوری احتمالی مرتبط با گنبد‌های نمکی استان.

۳- تأمین و انتقال آب‌پایه پایدار موردنیاز استان با اولویت شرب و صنعت، از طریق حوضه‌های هم‌جوار با تأکید بر شیرین‌سازی و انتقال آب از دریای خزر. بهینه‌سازی و افزایش بهره‌وری آب، اجرای طرح‌های آبخیزداری، تغذیه مصنوعی و تعادل بخشی و بهره‌برداری از آب‌های نامتعارف.

۴- ارتقای سطح بهره‌برداری از جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و گردشگری از طریق معرفی جاذبه‌های مذکور در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و توسعه تأسیسات و امکانات گردشگری.

۵- گسترش خدمات بازرگانی نوین و تمرکز بر افزایش صادرات کالا و خدمات با تأکید بر ایجاد بندر خشک و تقویت و تجهیز زیرساخت‌های بازرگانی به‌ویژه پایانه‌های صادراتی و مناطق ویژه اقتصادی و تقویت نقش استان به‌عنوان بارانداز کالاهای منطقه شمال و شرق کشور در راستای تمرکززدایی در نظام نگهداری و توزیع کالا از تهران.

۶- توسعه و تقویت خدمات برتر به‌منظور پشتیبانی از فرایند توسعه استان در رسته‌های خدمات مشاوره‌ای، پیمانکاری، مالی، بیمه، حقوقی و بازاریابی.

۷- برنامه‌ریزی و اجرای الگوی کشت مناسب محصولات باغی و زراعی با رویکرد افزایش عملکرد و ارتقای راندمان آبیاری با تأکید بر توسعه باغات، گسترش کشت‌های گلخانه‌ای و متراکم به‌ویژه در مناطق خشک و کم‌آب استان

۸- توسعه کیفی و افزایش بازدهی بخش کشاورزی با تأکید بر توانمندسازی و ارتقای سطح فناوری، بهره‌وری عوامل تولید و استفاده حداکثری از شیوه‌های نوین در تولید صنعتی محصولات گیاهی و دامی از طریق تقویت زیر بخش‌های کشاورزی و صنایع تبدیلی و تکمیلی استان و ساماندهی عشایر جهت نیل به امنیت غذایی.

۹- توسعه متوازن شبکه ارتباطات و حمل‌ونقل کالا، مسافر و انرژی با توجه به قرارگیری استان در مسیر گذرگاه بین‌المللی شرقی - غربی کشور و استفاده از موقعیت استان جهت توسعه ارتباط شمال - جنوب کشور.

۱۰- توسعه امکانات و تجهیزات مخابراتی و رسانه‌ای و ارتقای سطح مهارت‌های لازم برای به‌کارگیری فن‌آوری ارتباطات و اطلاعات به‌منظور گسترش دولت و شهرهای الکترونیک در استان.

۱۱- گسترش منابع تأمین انرژی الکتریکی و توسعه و تجهیز شبکه‌های انتقال و توزیع آن متناسب با فرایند توسعه استان با تأکید بر انرژی‌های تجدیدپذیر مانند انرژی خورشیدی و بادی و همچنین مدیریت تولید و مصرف.

۱۲- توسعه فعالیت‌های آموزشی و تحقیقاتی دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و آموزش پزشکی از طریق افزایش همکاری‌های استانی، ملی و بین‌المللی در مقاطع تحصیلات تکمیلی با هدف تربیت نیروی انسانی متخصص کارآمد متناسب با مزیت‌های توسعه استان و نیاز بازار کار.

۱۳- توسعه و تقویت فعالیت‌های دانش‌محور و شرکت‌های دانش‌بنیان از طریق کانون‌های صنعت و دانش، پارک‌های علمی و فن‌آوری و شهرک‌های فن‌آوری در راستای تجاری‌سازی محصولات و همچنین تقویت مراکز علمی -

پژوهشی در راستای انجام پژوهش‌های کاربردی متناسب با مزیت‌های اصلی توسعه استان و با رویکرد توانمندسازی نیروی کار و کارآفرینی.

۱۴- توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، مهارتی و فناوری و ارتقای توان کارآفرینی با هدف تربیت نیروی کار ماهر و نیمه ماهر با توجه به الزامات توسعه و گرایش‌های تخصصی فعالیت‌ها در استان.

۱۵- تقویت و تجهیز زیرساخت‌های مراکز جمعیتی مستعد استان به‌ویژه مسکن مناسب به‌منظور افزایش توان جذب جمعیت مولد از مناطق پرتراکم مجاور

۱۶- ایجاد و تقویت زیرساخت‌های لازم در حوزه سلامت (بهداشت، دارو و درمان).

۱۷- همگانی نمودن ورزش در جامعه با رویکرد ارتقای سطح سلامت از طریق مشارکت نهادهای عمومی و بخش خصوصی.

۱۸- تقویت ارتباطات بین‌المللی و جذب و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی در حوزه‌های مختلف با توجه به مزیت‌های منطقه‌ای و اجرای پروژه‌های مهم در استان.

۱۹- ایجاد و تقویت اشتغال پایدار در کانون‌های جمعیتی با تأکید بر روستاهای حاشیه کویر از طریق به‌کارگیری ظرفیت‌های بومی و منطقه‌ای به‌منظور توسعه متوازن مناطق روستایی و کویری.

۲۰- تقویت توانمندی‌های امنیتی و دفاعی استان در مقیاس ملی با توجه به قابلیت‌های سرزمینی موجود.

۲۱- بهبود و هدایت نظام خدمات بانکی، بیمه‌ای، ارزی و مالی کلیه واحدهای تولیدی و خدماتی سطح استان در مراکز اداری استان به‌منظور شفاف‌سازی اقتصاد.

۲۲- حفظ و ارتقای سرمایه اجتماعی با تکیه بر آموزه‌های دینی، فرهنگ غنی بومی و سابقه کهن تاریخی استان با رویکرد برقراری الگوی زندگی اسلامی-ایرانی در جامعه.

۲۳- تنظیم فرایند توسعه استان بر پایه اقلیم و ملاحظات زیست‌محیطی و با لحاظ مدیریت کاهش بلایای طبیعی، به‌منظور ارتقای سطح پایداری توسعه از طریق اعمال مدیریت جامع زیست‌بوم مبتنی بر رویکرد مشارکتی با تأکید بر کنترل بیابان‌زایی و حفاظت از منابع آب، خاک، هوا و پوشش گیاهی، بهره‌برداری بهینه از آن به‌ویژه در حاشیه شمال و زیست‌گاه‌های ملی و بین‌المللی.

با توجه به نقش و وظایف تعیین‌شده برای استان در عرصه ملی و توان آن در پذیرش فعالیت‌ها و جمعیت جدید، سهم جمعیت استان از کل جمعیت کشور افزایش و روند مهاجرپذیری استان در آینده تشدید خواهد شد.

نقش استان در تقسیم کار منطقه‌ای

استان سمنان، از دیدگاه کارکردی و پیوندهای اقتصادی، اجتماعی و نیز بده بستان و مبادله نیروی انسانی و گردشگر، با بخش‌هایی از استان‌های تهران، مازندران، گلستان، خراسان رضوی، خراسان شمالی و قم، یک منطقه کارکردی را شکل می‌بخشد. با بهره‌گیری از سند ملی توسعه و نظریه پایه آمایش هر یک از استان‌های بالا و تجزیه و تحلیل و جمع‌بندی آن‌ها، جایگاه استان در تقسیم کار منطقه‌ای (همکاری‌های بین استانی)، بدین گونه خواهد بود:

" با توجه به توانمندی‌ها، تنگناها و چالش‌های موجود، پیشرفت منطقه کارکردی، بر پایه صنعت، کشاورزی و زیر بخش‌های در پیوند با آن و بهره‌گیری بیشینه از توانمندی‌های گردشگری و بازرگانی و گسترش آموزش، پژوهش، آموزش عالی، فن‌آوری پیشرفته، نوین و پاک و خدمات برتر استوار خواهد بود."

براین پایه، جایگاه استان سمنان در منطقه کارکردی، بدین‌سان پیش‌بینی می‌شود:

" استان سمنان، در پیوند تنگاتنگ با بخش‌هایی از استان‌های تهران، مازندران، گلستان، خراسان رضوی، خراسان شمالی و قم، در چارچوب یک منطقه کارکردی، با دارا بودن جایگاه منطقه‌ای در بخش‌های کشاورزی، صنعت، گردشگری، خدمات برتر و آموزش عالی، جایگاه بسیار مهمی در میانکنش‌های تنگاتنگ کارکردی اقتصادی و اجتماعی و مبادله نیروی انسانی و گردشگر خواهد داشت."

کنش‌های برجسته جایگاه و کارکردهای استان‌های موجود در منطقه کارکردی، در پیشرفت استان سمنان، بدین گونه، شایان بازگویی است:

استان تهران:

- کانون برجسته گسیل سرمایه، برای پیشرفت استان
- تنها کانون نیرو و توان سیاسی کشور، برای آسان‌سازی اجرای راهبردها و راهکارهای پیشرفت استان
- پل پیونددهنده استان، به بازارهای جهانی
- کانون پخش کالا در سراسر کشور، برای آسان‌سازی دریافت خدمات مورد نیاز در فرایند تولید استان
- بازار برجسته کالاهای صنعتی و کشاورزی تولیدشده در استان
- ارائه‌کننده امکان‌ها و توانمندی‌های خدمات آموزشی، فن‌آوری و درمانی به استان
- در زمان کنونی، مهاجرپذیری از استان

استان قم:

- هم‌آوردی و رقابت مناسب در پیشرفت صنعتی استان و جذب سرمایه از تهران
- دومین کانون هدف گردشگری مذهبی، برای استان

استان اصفهان:

- هم‌آوردی و رقابت مناسب در پیشرفت صنعتی استان و جذب سرمایه از تهران
- کانون مهم گردشگری، برای استان
- پل پیونددهنده استان به مرکز کشور
- بازار برخی فراورده‌های کانی استان

استان مازندران:

- گستره برجسته مهاجرفرست به استان
- تأمین کالاهای کشاورزی و شیلات، برای استان
- مهم‌ترین گستره تأمین‌کننده آب استان، در آینده
- مهم‌ترین گستره گردشگری، در همسایگی استان
- بازار فراورده‌های صنعتی استان

استان گلستان:

- گستره گردشگری، در همسایگی استان
- تأمین کالاهای کشاورزی و شیلات، برای استان
- گستره مهاجرفرست به استان
- مهم‌ترین راه دسترسی استان، به بازار آسیای میانه
- بازار فراورده‌های صنعتی استان
- گستره تأمین‌کننده بخشی از آب موردنیاز استان، در آینده

استان خراسان رضوی:

- مهم‌ترین کانون گردشگری مذهبی، برای استان
- گستره تأمین‌کننده بخشی از برق استان
- پایگاه نهایی کریدور غربی - خاوری کشور و گستره خاوری در دسترس استان
- میانکنش‌های اقتصادی با استان
- مسیر دستیابی استان به بازار افغانستان

استان خراسان شمالی:

- میانکنش نسبی اقتصادی با استان
- مسیر دستیابی استان به بازار آسیای میانه

استان خراسان جنوبی:

- میانکنش نسبی اقتصادی با استان
- مسیر دستیابی استان به بازار آسیای میانه

کنش‌های برجسته جایگاه و کارکردهای استان سمنان، در پیشرفت استان‌های موجود در منطقه کارکردی:

بر استان تهران:

- در منطقه پیرامونی ابرشهر تهران، مناسب‌ترین گستره برای جذب سرمایه‌گذاری‌ها، به‌ویژه در کارکردهای صنعتی، گردشگری و آموزش عالی
- بازار مناسبی برای بسیاری از کالاها و خدمات برتر تولیدی در تهران
- میانکنش‌های بسیار گسترده اقتصادی-اجتماعی با تهران
- در زمان کنونی، مهاجرفرستی به استان تهران

بر استان قم:

- هم‌اوردی و رقابت مناسب در پیشرفت صنعتی استان و جذب سرمایه از تهران
- گستره تأمین‌کننده آب استان قم، در بلندمدت

بر استان اصفهان:

- هم‌اوردی و رقابت مناسب در پیشرفت صنعتی استان و جذب سرمایه از تهران
- گستره برخی میانکنش‌های اقتصادی برای استان اصفهان
- یکی از مسیرهای پیونددهنده استان اصفهان به شمال کشور

بر استان مازندران:

- بازار مناسب کار برای مازندرانی‌ها
- گستره برجسته مهاجرپذیری از استان مازندران
- یکی از مسیرهای دستیابی استان مازندران به مرکز کشور
- میانکنش‌های اقتصادی-اجتماعی

بر استان گلستان:

- بازار مناسب کار برای مردم استان گلستان
- گستره پذیرش بسیاری از مهاجران، از استان گلستان
- پل پیونددهنده استان گلستان به مرکز کشور
- میانکنش‌های اقتصادی-اجتماعی

بر استان خراسان رضوی:

- یکی از مهم‌ترین پل‌های پیونددهنده استان خراسان رضوی به مرکز و غرب کشور
- میانکنش‌های اقتصادی

بر استان خراسان شمالی:

- پل پیونددهنده استان خراسان شمالی به مرکز کشور
- میانکنش‌های اندک اقتصادی
- گستره پذیرش برخی از مهاجران، از استان خراسان شمالی

بر استان خراسان جنوبی:

- میانکنش‌های اندک اقتصادی
- گستره پذیرش برخی از مهاجران، از استان خراسان جنوبی

بیانیه چشم انداز مشرف استان سمنان در اقی سال ۱۴۱۰:

• در زمینه جمعیت و مهاجرت، استانی می باشد دارای:

- جذب جمعیت در گستره های روستاها، گسترش شبکه های زیربنایی در گستره های کم تراکم، ایجاد کانون های نوین زیست و کار در آن ها و تشویق سرمایه گذاری و ایجاد زمینه های کسب و کار پایدار در آن ها
- جمعیتی جوان و بالنده و نرخ باروری بالاتر از اندازه جایگزینی
- افزایش سهم جمعیت از کشور و پذیرش روند مهاجرپذیری از استان های هم جوار
- زمینه سازی ها و زیرساخت های مناسب برای جذب نیروی انسانی ماهر و هدایت سرمایه گذاری های مولد از ابرشهر تهران، متناسب با توان های زیستی استان

• در زمینه ساختار تولید، استانی می باشد دارای:

- رشد متوازن و پایدار در بخش های مختلف اقتصادی، اشتغال پایدار و بستر مناسب برای سرمایه گذاری خارجی
- پیشتازی اقتصادی دانش پایه با کارکردهای گوناگون، سرمایه انسانی آگاه و فناوری نوین و کوشا در دستیابی کشور به رتبه نخست اقتصاد دانش بنیان در منطقه
- ارتباطات بین المللی و جذب و حمایت از سرمایه گذاری خارجی در حوزه های مختلف با توجه به مزیت های منطقه ای
- بخش های خصوصی و تعاونی توانمند، در جایگاه پیشران بنیانی رشد اقتصادی استان
- کارایی و بازدهی بالای اقتصادی در تولید کالاها و خدمات برتر راهبردی مورد نیاز کشور
- دانش فنی بالا، دسترسی به بازارهای جهانی و کوشا در صادرات غیرنفتی، برای کاستن از تکیه کشور بر درآمدهای صادرات نفت خام
- سرمایه گذاری در تکمیل زنجیره های تولید برای مصرف داخلی و صادرات و ایفای سهم در بی نیازی کشور از خارج در نیازهای اساسی
- هم افزایی و گسترش کارکردهای اقتصادی در زمینه های دارای مزیت نسبی در استان
- هماهنگی پیشرفت اقتصادی با کانون های زیستی و بهبود فضای کسب و کار
- کشاورزی پایدار، نوین و رقابتی، همراه با پاسداری و توانمندسازی منابع طبیعی و انسانی و استفاده بهینه از منابع محدود آب و خاک
- توسعه کیفی و افزایش بازدهی بخش کشاورزی با تأکید بر توانمندسازی و ارتقای سطح فناوری، بهره وری عوامل تولید و استفاده حداکثری از شیوه های نوین در تولید صنعتی محصولات گیاهی و دامی و ساماندهی عشایر جهت نیل به امنیت غذایی

- گسترش تحقیق و توسعه، نوآوری، توان طراحی و پیشرفت کارکردها و پهنه‌های صنعتی، با پایگاه مناسب سرزمینی و هم‌جواری با تهران، در راستای تمرکززدایی از تهران
- بخش صنعت پیشرفته برای تأمین زمینه‌های تازه شغلی و توازن درون استانی با ایجاد زیرساخت‌ها و برپایی مشوق‌ها
- رشد صادرات کالاها و خدمات صنعتی با کمیت و کیفیت بالا
- بهره‌برداری بیشینه از توان‌های معدنی در گستره‌های دارای توانمندی، در جایگاه یک مزیت نسبی و افزایش سهم آن در اقتصاد استان، همچنین اکتشاف میدین هیدروکربوری احتمالی مرتبط با گنبد‌های نمکی استان
- صنایع پیشرفته پشتیبان حمل‌ونقل، خودروسازی، واگن‌سازی، تجهیزات راه آهن، حمل‌ونقل هوایی، معدنی و فلزی، ذوب فلزات و کانی‌های غیرفلزی، ICT و تبدیلی و فراوری کشاورزی در جایگاه اولویت‌ها و مزیت‌های نسبی استان
- توسعه فعالیت‌های صنایع جانبی نفت، گاز و پتروشیمی و با ملاحظات محدودیت منابع آب
- بخش خدمات پیشرفته برای تأمین زمینه‌های تازه شغلی با استفاده از فن‌آوری‌های نوین و توانمندسازی نیروهای کار و کارآفرینی کارکردهای خدماتی دانش‌محور و شرکت‌های دانش‌بنیان خدماتی، مراکز دانشی- پژوهشی، کانون‌های صنعت و دانش، پارک‌های علمی و فن‌آوری و شهرک‌های فن‌آوری، در راستای تجاری‌سازی کالاها و ایجاد تناسب بین مراکز آموزشی و پژوهشی با نیازهای بازار کار
- خدمات گسترده پشتیبان تولید، گردشگری، بازرگانی، بانکی، بیمه، حمل‌ونقل و ترانزیت
- جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و گردشگری در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و توسعه تأسیسات و امکانات گردشگری
- نیروی کار با بهره‌وری بالا، با انگیزه، مهارت و خلاقیت
- فناوری‌های نو و پیشرفته در ریزفناوری و فناوری‌های زیستی، اطلاعات و ارتباطات، زیست‌محیطی و هوا-فضا

• در زمینه حمل و نقل و ارتباطات، استانی می‌باشد دارای:

- توسعه متوازن شبکه ارتباطات و حمل‌ونقل کالا، مسافر و انرژی با توجه به قرارگیری استان در مسیر گذرگاه بین‌المللی شرقی - غربی کشور و استفاده از موقعیت استان جهت توسعه ارتباط شمال - جنوب کشور
- زیرساخت‌ها و شبکه‌های زیربنایی متناسب با کارکردها و جمعیت
- حمل‌ونقل عمومی توانمند و راه آهن درون و برون‌شهری
- امکانات و تجهیزات مخابراتی و رسانه‌ای و مهارت‌های لازم برای به‌کارگیری فن‌آوری ارتباطات و اطلاعات و دولت و شهرهای الکترونیک

• در زمینه تولید و مصرف انرژی، استانی می‌باشد دارای:

- گسترش منابع تأمین انرژی الکتریکی و توسعه و تجهیز شبکه‌های انتقال و توزیع آن متناسب با فرایند توسعه استان
- جایگاه مهم و فزاینده در تولید و انتقال انرژی با کارکرد ملی (گاز، برق، زغال‌سنگ، انرژی خورشیدی و بادی)

• در زمینه ساختار نظام سکونتگاهی، استانی می‌باشد دارای :

- زمینه‌های مناسب برای افزایش سهم جمعیت و کارکردهای اقتصادی، در راستای ایفای نقش‌های ملی و فراملی

- کانون‌های دارای توان پذیرش جمعیت، جذب و نگهداشت نیروهای کارآفرین، ساماندهی مرکزهای جدید اشتغال و اسکان مهاجران در گستره‌های مختلف، با توجه به توانمندی‌ها و در راستای تقسیم کار استانی و متناسب با سرمایه‌گذاری‌های جدید تولیدی و خدماتی و خلق مزیت‌های جدید
- هماهنگی در الگوی پهنه‌بندی‌های کالبدی - فضایی با الگوی پیشرفت اقتصادی - اجتماعی، یکپارچگی سرزمینی
- توازن ناحیه‌ای، متناسب با توان‌های هر ناحیه در جذب جمعیت و گسترش شبکه‌های زیربنایی و خدمات رفاهی و پشتیبانی تولید
- شبکه شهری سازمان‌یافته با توانمندی‌های اقتصادی، معیارهای زیست‌محیطی، منابع آب و خاک و ایمنی از سوانح طبیعی
- افزایش کیفیت و کمیت خدمات برتر و زیرساخت‌های شهری در شهرهای سمنان و شاهرود در راستای تمرکززدایی جمعیت و فعالیت از تهران
- زیرساخت‌های تقویت و تجهیز شده در کانون‌های جمعیتی مستعد استان به‌ویژه مسکن مناسب، در راستای افزایش توان جذب جمعیت مولد از منطقه‌های پرتراکم مجاور
- شبکه‌ای از کانون‌های جمعیتی کوچک (روستاها، روستا - شهرها، شهرهای کوچک) پرتوان در نگهداشت جمعیت و تجهیز شده با اشتغال پایدار و گوناگونی کارکردهای صنعتی و خدماتی
- گستره‌های روستایی برخوردار از زیرساخت‌ها، خدمات اجتماعی، پشتیبان تولید و درآمد بالای روستاییان
- اشتغال پایدار در کانون‌های روستایی حاشیه کویر و به‌کارگیری توانمندی‌های در توسعه متوازن گستره‌های روستایی و کویری
- عشایر سازماندهی شده برای اسکان اختیاری و کوچ روی برخوردار از پهنه‌های مجهز زیرساختی و خدماتی در بیلاق و قشلاق

• در زمینه الگوی تحولات اجتماعی - فرهنگی، استانی می‌باشد دارای:

- سرمایه انسانی متکی بر دانش و تخصص و نیروی انسانی کارآمد و مؤمن
- زیرساخت‌های خدمات اجتماعی گسترده با رعایت عدالت اجتماعی در پخش بهینه منابع و امکانات میان شهرها و روستاها
- محیط رشد فکری و علمی و بدون دغدغه‌های شغلی، ازدواج، مسکن و آسیب‌های اجتماعی برای جوانان
- شاخص‌های آموزش، سلامت، تأمین غذا و درآمد سرانه بالاتر از میانگین ملی
- سرمایه اجتماعی متکی بر آموزه‌های دینی، فرهنگ غنی بومی و پیشینه کهن تاریخی استان با الگوی زندگی اسلامی - ایرانی
- مردمی با ایمان و باارزش‌های رفتارهای و اخلاقی متکی بر معرفت و بصیرت دینی و قرآنی و روحیه ایثار و امید به آینده
- هویت پاینده ایرانی - اسلامی در میان کنش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ملی و فراملی
- نظام آموزش و پرورش تحول‌یافته در سه حوزه دانش، مهارت و تربیت و آموزش فنی و حرفه‌ای کارآمد
- آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، مهارتی و فناوری توسعه‌یافته با توجه به الزامات توسعه و گرایش‌های تخصصی فعالیت‌ها در استان
- نظام آموزش عالی و پژوهشی توانمند در نوآوری و تولید دانش و فناوری با استانداردهای جهانی

➤ فعالیت‌های آموزشی و تحقیقاتی توسعه‌یافته در دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و آموزش پزشکی دارای همکاری‌های استانی، ملی و بین‌المللی

• در زمینه ساختار نظام تصمیم‌گیری، استانی می‌باشد دارای:

- امنیت عمومی و قضایی برای سرمایه‌گذاری و ارج‌گذاری به سازندگی، کارآفرینی و دارایی‌های قانونی و مشروع
- ساختار اداری و قضایی کارآمد و هماهنگ و پشتیبان تولید و سرمایه‌گذاری، با اهتمام به قانون و پرهیز از اسراف در کارگزاران
- کامیابی در کاهش تصدی اجرائی دولت و واگذاری بنگاه‌های اقتصادی به بخش‌های تعاونی و خصوصی و حمایت یکسان از آنها
- مشارکت‌های مردمی و اجتماعی نهادینه‌شده در سازندگی و آزادی‌های سیاسی و اجتماعی
- توانمندی‌های امنیتی و دفاعی تقویت‌شده در مقیاس ملی با توجه به قابلیت‌های سرزمینی موجود

• در زمینه روندهای طبیعی و چالش‌های زیست‌محیطی، استانی می‌باشد دارای:

- پیشرفت پایدار، بر پایه اقلیم و الزام‌های زیست‌بومی و نگهداری از مراتع، جنگل‌ها و گستره‌های کویری
- برخوردار از تنوع زیستی غنی و توانمندسازی جامعه‌ها در بهره‌برداری خردمندانه و پایدار
- بن‌مایه‌های پشت‌گرمی آفرین آب با انتقال و شیرین‌سازی آب دریای مازندران، نظام جامع مدیریت بازچرخانی، گردآوری رواناب‌ها و سیلاب‌ها و تغذیه سفره‌های زیرزمینی، بهینه‌سازی و افزایش بهره‌وری آب، اجرای طرح‌های آبخیزداری و تعادل بخشی و بهره‌برداری از آب‌های نامتعارف
- مدیریت کاهش بلایای طبیعی، مدیریت جامع زیست‌بوم مبتنی بر رویکرد مشارکتی با تأکید بر کنترل بیابان‌زایی، حفاظت از منابع آب، خاک، هوا و پوشش گیاهی، بهره‌برداری بهینه
- ایمنی پایدار لرزه‌ای در ساختمان‌های عمومی، مسکونی، شریان‌های حیاتی، زیرساخت‌های مهم و بافت‌های فرسوده بازسازی و بهسازی شده

باموریت توسعه استان

"تلاش گسترده و پیاپی در ایفای نقش‌های بین استانی، ملی و فراملی برای داشتن جایگاه شایسته و پایدار در رشد و پیشرفت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استانی و ملی با توسعه پایدار صنعت، معدن و گردشگری با محوریت محیط‌زیست و انسان سالم و استفاده از موقعیت مکانی استان برای پذیرش جمعیت مولد و سرمایه از استان‌های هم‌جوار به‌ویژه تهران"

در زمینه جمعیت و مهاجرت:

"مدیریت مهاجرت به استان، پخش متناسب جمعیت در سراسر استان و کاهش فشار جمعیتی بر ناحیه‌های مختلف"

در زمینه ساختار تولید:

"دستیابی به رشد اقتصادی پیوسته و پرشتاب و ایجاد اشتغال مولد و کاهش نرخ بیکاری در استان" کشاورزی: افزایش راندمان آبیاری، استفاده از شیوه‌های مدرن آبیاری، گسترش باغ‌ها و کشت گلخانه‌ای و متراکم در گستره‌های خشک و کم آب
صنعت: افزایش سهم صنعت در تولید و ارزش افزوده استان، رشد سرمایه‌گذاری صنعتی و انتخاب فرآیندهای صنعتی دانش‌محور، دستیابی به فناوری‌های پیشرفته و راهبردی
معادن: ارتقای سهم معدن و صنایع معدنی در تولید ناخالص استان و اولویت تأمین مواد مورد نیاز صنایع کشور و صدور مواد معدنی فرآوری شده
خدمات برتر و بازرگانی: "دگرگونی بنیادی در ساختار خدمات و افزایش سهم خدمات نوین و دانش‌پایه"
فناوری و بهره‌وری: فراهم آوردن زیرساخت‌های ارتباطی، اطلاعاتی، حقوقی، علمی و فناوری مورد نیاز رشد اقتصادی

در زمینه حمل‌ونقل و ارتباطات

- تقویت راه‌ها در محورهای غربی- شرقی و شمالی- جنوبی استان و افزایش کارکردهای ترانزیتی و ترابری کالا، مسافر و انرژی با توجه به جایگاه استان در مسیر گذرگاه‌های غربی- شرقی و شمالی- جنوبی کشور

در زمینه تولید و مصرف انرژی

"متنوع‌سازی منابع تولید، افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر و ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی، پیل سوختی، زمین‌گرمایی و بادی در استان"

در زمینه نظام سکونتگاهی

"بالا بردن کیفیت و کمیت خدمات برتر و زیرساخت‌های شهری در شهرهای مهم استان با تأکید بر گستره‌های شهری سمنان و شاهرود، در راستای تمرکززدایی از تهران و ایجاد زیربنای اقتصادی با اولویت گستره‌های کمتر توسعه‌یافته، ایجاد اشتغال پایدار، با به‌کارگیری توان‌های بومی و سرزمینی، برای پیشرفت متوازن قلمروهای روستایی و کویری"

در زمینه الگوی تحولات اجتماعی- فرهنگی

"تقویت وجدان کاری، انضباط اجتماعی، روحیه کار و ابتکار، کارآفرینی، درستکاری، قناعت، رشد معنویت و فضیلت اخلاقی، گسترش باورهای دینی، ارزش‌های انقلابی و حفظ کرامت انسانی"
گردشگری: "توسعه اکوتوریسم و پاسداری از میراث تاریخی و طبیعی استان"
آموزش و پژوهش: "تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآمد، متناسب با نیازهای بازار کار"

در زمینه ساختار نظام تصمیم‌گیری

"پایا نمودن فضای اطمینان‌بخش و پشتیبانی از کارآفرینان اقتصادی و سرمایه‌گذاران با اتکا به مزیت‌های نسبی و رقابتی، خلق مزیت‌های جدید، جانب‌داری از مالکیت و کلیه حقوق ناشی از آن، بهبود امنیت عمومی، پیشگیری از جرائم اجتماعی و امنیتی و هماهنگی دستگاه‌های قضایی، امنیتی، انتظامی"

در زمینه روندهای طبیعی و چالش‌های زیست‌محیطی

"مدیریت فراگیر زیست بومی، پایش آلاینده‌های منابع زیستی و بیابان‌زایی، نگهداری از منابع آب، خاک و هوا مبتنی بر رویکرد مشارکتی، تقویت و ارتقای تنوع زیستی منطقه‌های چهارگانه حفاظت محیط‌زیست استان و بهره‌برداری خردمندانه و پایدار، توجه

به ارزش اقتصادی، امنیتی و سیاسی آب در نگهداری، برداشت، عرضه و مصرف آن و گسترش بیمه و حمایت‌های مالی برای جبران خسارت رویدادهای ناگهانی"

ببین اجالی سناریوی توسعه فضایی استان

شناسایی و احصای پیشران‌های اصلی در هر یک از موضوعات محوری:

- جمعیت و مهاجرت
- ساختار و اولویت تولید
- حمل‌ونقل و ارتباطات (تراپری و رسانشی‌ها)
- تولید و مصرف انرژی
- ساختار نظام (سامان) سکونتگاهی
- الگوی دگرگونی‌های اجتماعی - فرهنگی
- نهادها و ساختار نظام (سامان) تصمیم‌گیری
- روندهای طبیعی و چالش‌های زیست‌محیطی

پیشران‌های کلیدی پیشرفت استان (جمعیت و مهاجرت):

- وجود بسترهای لازم برای پذیرش نیروی انسانی و فعالیت از استان‌های هم‌جوار به‌ویژه تهران و البرز
- افزایش جمعیت استان و مهاجرپذیری نیروی کار و پخش آن‌ها در سراسر استان
- رسیدن به اندازه بهینه جمعیت روستایی با کارایی اقتصادی

پیشران‌های کلیدی پیشرفت استان (اجتماعی - فرهنگی):

- گسترش کمی و کیفی مراکز آموزش عالی، پژوهشی و فنی و حرفه‌ای در استان
- گسترش کمی و کیفی خدمات تأمین اجتماعی و بهداشتی و درمانی و فرهنگی
- گسترش کمی و کیفی خدمات فرهنگی و هنری
- توانایی در توسعه و تقویت فعالیت‌های دانش‌محور، شرکت‌های دانش‌بنیان، کانون‌های صنعت و دانش، پارک‌های علمی و فن‌آوری و شهرک‌های فن‌آوری
- توانمندی در ارائه خدمات گردشگری طبیعی و تاریخی
- بسترهای لازم برای پیشرفت گردشگری کویر
- بسترهای لازم برای پیشرفت طبیعت‌گردی در کوهستان

پیشران‌های کلیدی پیشرفت استان (تولید):

- امکان گسترش مکانیزه زیر کشت‌های فشرده باغی و گلخانه‌ای
- امکان توسعه دام‌پروری صنعتی و نیمه‌صنعتی و پرورش ماکیان
- بسترهای لازم برای پیشرفت صنایع فرآوری کشاورزی و دام‌پروری
- بسترهای لازم برای پیشرفت صنایع بزرگ و مادر
- بسترهای لازم برای پیشرفت صنایع میانی و کوچک
- وجود بسترهای مناسب سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی تخصصی و شکل‌گیری خوشه‌های صنعتی
- برخورداری از ذخیره‌های غنی و گوناگون معدنی و بسترهای لازم برای پیشرفت فعالیت‌های معدنی
- بسترهای لازم برای پیشرفت صنایع فرآوری مواد معدنی
- بسترهای لازم برای پیشرفت صنایع و کارکردهای دفاعی و نظامی
- بسترهای لازم برای پیشرفت خدمات برتر آموزش عالی، تولیدی، فنی، تخصصی، مشاوره‌ای، پیمانکاری، مالی، بیمه، حقوقی، بازاریابی، اجتماعی، فرهنگی و هنری کشور در کنار شهر تهران
- بسترهای لازم برای پیشرفت بازرگانی خارجی و ایفای نقش بارانداز کالاهای منطقه شمال و شمال شرق کشور
- دسترسی به بازار مصرف بزرگ تهران و تأمین کالا و خدمات مورد نیاز آن و استان‌های همسایه
- وجود بسترهای مناسب اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آموزشی برای جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی
- برخورداری از پارک‌های علم و فن‌آوری، شهرک‌ها و ناحیه‌های صنعتی و منطقه‌های ویژه اقتصادی
- توانایی در توسعه و تقویت فعالیت‌های دانش‌محور، شرکت‌های دانش‌بنیان، کانون‌های صنعت و دانش، پارک‌های علمی و فن‌آوری و شهرک‌های فن‌آوری

پیشران‌های کلیدی پیشرفت استان (حمل‌ونقل و ارتباطات):

- برخورداری از شبکه‌ای زیربنایی تجهیز شده و شبکه‌های ارتباطی و تأسیسات زیربنایی دارای عملکردهای ملی و فرا منطقه‌ای
- محور ارتباط تهران - مشهد، در جایگاه محور اصلی توسعه استان
- وجود زیرساخت‌های حمل‌ونقل و ترابری زمینی، راه آهن و هوایی
- دسترسی به کریدورهای حمل‌ونقل بین‌المللی شرقی - غربی و شمالی - جنوبی

پیشران‌های کلیدی پیشرفت استان (انرژی):

- بر خورداری از شبکه‌های انتقال انرژی و زیرساخت‌های تولید نیرو و انرژی
- وجود بسترهای مناسب برای سرمایه‌گذاری و امکان توسعه تولید انرژی‌های پاک، نو و تجدیدپذیر

پیشران‌های کلیدی پیشرفت استان (سکونتگاه‌ها):

- شهرهای سمنان و شاهرود، کانون‌های مرکزی اصلی در شبکه شهری استان
- ادامه یافتن پیشرفت و توسعه در چهار شهر مهم استان یعنی سمنان، دامغان، شاهرود و گرمسار
- پافشاری بر پیشرفت و توسعه روستاهای پرجمعیت و مرکزی استان
- گرایش به افزایش جمعیت در روستاهای متوسط و بزرگ، پیرامون کانون‌های شهری به‌ویژه مرکز شهرستان‌ها
- بر خورداری از سازمان فضایی متعادل در زمینه استقرار جمعیت و فعالیت در محور توسعه غرب- شرق استان
- منطقه‌های شهری سمنان و شاهرود، زمینه‌های مناسب در راستای تمرکززدایی از تهران و پذیرش جمعیت و فعالیت‌ها از استان‌های هم‌جوار

پیشران‌های کلیدی پیشرفت استان (نظام تصمیم‌گیری):

- تغییر و دگرگونی ویژه در ساختار و تکلیف‌های کنونی شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان با هدف ایفای نقش اثرگذارتر و پویاتر در نظارت، پایش و اجرای طرح آمایش در راستای توسعه و پیشرفت استان
- تغییر و دگرگونی ویژه در ساختار و تکلیف‌های کنونی دستگاه‌های اجرایی استان با هدف ایفای نقش اثرگذارتر و پویاتر در نظارت، پایش و اجرای طرح آمایش در راستای توسعه و پیشرفت استان
- تغییر و دگرگونی ویژه در ساختار و تکلیف‌های کنونی فرمانداری‌ها و کمیته‌های برنامه‌ریزی در شهرستان با هدف ایفای نقش اثرگذارتر و پویاتر در نظارت، پایش و اجرای طرح آمایش در راستای توسعه و پیشرفت استان

پیشران‌های کلیدی پیشرفت استان (منابع آب):

- هم‌جواری با حوزه آبریز شمال کشور و امکان بر خورداری از منابع آب پایدار با انتقال شیرین‌سازی و شیرین‌سازی آب دریای خزر
- آبخیزداری، تغذیه مصنوعی سفره‌های زیرزمینی و بهره‌برداری از آب‌های غیرمتعارف
- مقابله با بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی و حفر چاه‌های غیرمجاز
- سرمایه‌گذاری در کشاورزی صنعتی، توسعه کشت‌های گلخانه‌ای و استفاده بهینه از منابع آبی زیرزمینی و بهره‌گیری از شیوه‌های نوین آبیاری

مجموعه بندی مشران های اصلی استان

پویایی فضایی - پهنه ای	اثرگذاری فضایی			پیشران های کلیدی
	بیابانی	کوهستانی	کوهپایه ای	
پخش در سراسر استان به ویژه در چهار شهر مهم (سمنان، دامغان، شاهرود و گرمسار) با اولویت منطقه های شهری سمنان و شاهرود	*	*	***	وجود زمینه های مناسب تمرکززدایی از ابرشهر تهران و پذیرش نیروی انسانی و فعالیت از استان های هم جوار
پوشش سراسر استان	*	**	***	برخورداری از پارک های علم و فن، شرکت های دانش بنیان
پوشش سراسر استان	*	**	***	پیشرفت صنایع میانی و کوچک، وجود شهرک ها و ناحیه های صنعتی
پوشش سراسر استان با اولویت ناحیه های سمنان، گرمسار، دامغان	**	**	***	منطقه های ویژه اقتصادی و توان ایفای نقش بارانداز کالای شمال و شمال شرق کشور
پوشش سراسر استان با اولویت منطقه غرب استان	**	**	***	دسترسی به بازار مصرف بزرگ تهران
پوشش سراسر استان	***	***	***	برخورداری از ذخیره های غنی و گوناگون معدنی
پوشش سراسر استان با اولویت گستره های روستایی	***	***	***	قلمروهای کشت آبی و باغ ها و گسترش زیرکشت های باغی و گلخانه ای
پوشش سراسر استان	**	**	***	زیرساخت های ترابری زمینی، راه آهن و هوایی و دسترسی به کریدورهای جهانی
پوشش سراسر استان با اولویت گستره های روستایی	***	***	***	امکان توسعه مجتمع های دام پروری و پرورش ماکیان
پوشش سراسر استان با اولویت پهنه پای کوهی	***	***	***	هم جوار با حوزه آبریز شمال کشور
اولویت پهنه بیابانی	***	*	**	پیشرفت صنایع دفاعی، نظامی و هوا- فضا و پشتیبانی امنیتی- پدافندی مرکز کشور
اولویت پهنه بیابانی	***	*	*	امکان توسعه تولید انرژی های پاک، نو و تجدیدپذیر
پوشش سراسر استان	***	***	***	پیشرفت گردشگری تاریخی- فرهنگی، طبیعت گردی در کوهستان و کویرگردی

نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای کلیدی فراروی توسعه استان

مزیت و قابلیت های استان:

موقعیت جغرافیایی استان سمnan باعث ایجاد قابلیت ها و مزیت های ویژه ای در گستره آن شده است که به مهم ترین آن ها در زیر اشاره شده است.

- هم جوارری با استان های بزرگ و مرکز کشور و برخورداری از شبکه های ارتباطی بین منطقه ای و دسترسی نسبتاً سریع به منطقه شهری تهران.

- استقرار در مسیر کریدور حمل و نقل بین المللی شرقی - غربی و شمالی - جنوبی کشور.

- وجود بیش از ۶۰۰ کیلومتر از بزرگراه ترانزیت تهران - مشهد در محدوده استان.

- وجود حدود ۱۰۸۰ کیلومتر از راه آهن دوخطه تهران مشهد در محدوده استان.

- عبور بخش عمده ای از آزادراه حرم تا حرم (قم - مشهد) و مسیر قطار سریع السیر تهران - مشهد از محدوده استان.

- برخورداری از ذخایر غنی و متنوع معدنی شامل:

❖ رتبه اول از نظر وجود ذخایر و تولید گچ (۴۰٪ گچ کشور)، نمک (۵۰٪ نمک کشور)، سلسنتین (۱۰۰٪ سلسنتین کشور) و زئولیت (۸۵٪ زئولیت کشور).

❖ رتبه دوم در تولید سولفات سدیم و از نظر تعداد کل معادن در کشور.

❖ رتبه سوم در تولید ذغالسنگ (۲۰٪ ذغالسنگ کشور) و کرومیت (۲۰٪ کرومیت کشور).

❖ وجود بیش از ۲,۵ میلیارد تن ذخیره زمین شناسی و بیش از ۳۵۰ میلیون تن ذخیره قطعی از مواد معدنی.

❖ وجود ۴۲ نوع ماده معدنی از ۷۱ نوع ماده معدنی شناخته شده در سطح کشور و بهره برداری از ۳۳ نوع ماده معدنی.

- وجود بسترهای لازم توسعه صنعتی و اراضی بلامعارض برای توسعه و استقرار صنایع بزرگ و پذیرش جمعیت و فعالیت از استان های هم جوار شامل:

❖ وجود ۲۶ شهرک، ناحیه و منطقه صنعتی فعال و مصوب در استان.

❖ برخورداری شهرک ها و نواحی صنعتی از امکانات زیر بنایی مناسب.

❖ وجود بیش از ۱۲۰ واحد قطعه ساز در استان و استقرار بخشی از خط تولید ایران خودرو در شهرهای مختلف استان.

❖ امکان ایجاد خوشه های صنعتی در استان به ویژه در خصوص صنایع خودرو، صنایع کانی های غیرفلزی و الکترونیک.

- وجود بسترهای مناسب اقتصادی اجتماعی، فرهنگی و آموزشی برای جذب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی مانند:

❖ صادرات بیش از ۵۰ نوع کالا به بیش از ۴۰ کشور دنیا.

❖ برخورداری از مقام اول سرانه سرمایه گذاری به ازای هر نفر جمعیت در بین سایر استان های کشور

❖ برخورداری از شبکه های مناسب انتقال انرژی.

- ❖ برخورداری از سازمان فضایی متعادل در زمینه استقرار جمعیت و فعالیت در محور توسعه غرب - شرق استان.
- ❖ برخورداری از مراکز آموزش عالی، فنی و حرفه‌ای، شبکه بهداشتی - درمانی و خدمات اجتماعی و فرهنگی. شامل:
- ❖ وجود حدود ۶۲ مرکز آموزش عالی دولتی و غیردولتی در استان.
- ❖ برخورداری از بالاترین نسبت تعداد دانشجو به یک صد هزار نفر جمعیت در کشور با بیش از یک صد و ده هزار دانشجو.
- ❖ برخورداری مناسب از شاخص‌های تعداد پزشک به یک صد هزار نفر جمعیت و تعداد تخت بیمارستانی فعال نسبت به یک صد هزار نفر جمعیت در مقایسه با سایر استان‌ها

- برخورداری از تنوع اقلیمی، ذخایر طبیعی و زیست‌محیطی و حیات وحش با نادرترین گونه‌های گیاهی، جانوری جهان و جاذبه‌های طبیعی، کوهستانی و کویر مرکزی و تاریخی (جاده ابریشم و...) به‌عنوان قابلیت توسعه فعالیت‌های گردشگری. از جمله:

- ❖ وجود بیش از ۱۰۰۰ اثر تاریخی که حدود ۴۰۰ اثر در فهرست آثار ملی کشور ثبت شده‌اند.
- ❖ قرارگیری در رده استان‌های هدف گردشگری به دلیل وجود حدود ۵۷ رشته صنایع دستی در استان و تنوع آداب و رسوم مختلف محلی

- هم‌جواری با حوزه آبریز شمالی.
- امکان توسعه سطح زیر کشت محصولات متنوع باغی، گلخانه‌ای و صنعت دام و طیور به لحاظ تنوع اقلیمی و وجود اراضی بلامعارض.
- برخورداری از رتبه سوم باسوادی در کشور و سرمایه انسانی متخصص و ماهر.
- برخورداری از ۳۰٪ مناطق حفاظت‌شده زیست‌محیطی کشور برای ایجاد مراکز پژوهشی و تحقیقاتی ملی زیست‌محیطی و ژنتیک.
- برخورداری از پوشش شبکه مخابراتی و قرار گرفتن در کریدور بین‌المللی فیبر نوری.
- دسترسی به بازار مصرف عمده تهران جهت تأمین کالا و خدمات موردنیاز پایتخت.

*** سنگنا‌ها و محدودیت‌های فراوری توسعه**

در کنار این موارد وجود تنگناهایی از قبیل محدودیت منابع آبی و کیفیت نامناسب آب‌های سطحی و زیرزمینی و همچنین تهدید و هجوم کویر، پیش روی بیابان و عدم توازن و پراکنش جمعیت در پهنه جنوبی استان باعث شده است که نیاز به تلاش فراوان و همه‌جانبه دولتمردان و برنامه ریزان در راه اعتلا و رفع محدودیت‌های موجود بیشتر احساس گردد.

- ❖ کاهش ذخایر منابع آبی به‌ویژه افت سطح آب‌های زیرزمینی و عدم بهره‌برداری مطلوب از این منابع
- ❖ تکمیل نبودن زنجیره‌های تولید در صنایع فرآوری مواد معدنی و کشاورزی استان
- ❖ آسیب‌پذیری شدید سکونتگاه‌های شهری و روستایی در مقابل سوانح طبیعی و تخلیه روستاها
- ❖ آماده نبودن زیرساخت‌های شهری برای پذیرش جمعیت استان‌های هم‌جوار
- ❖ تخریب مراتع استان ناشی از عوامل قهری طبیعی و انسانی

- ❖ واگرایی در واحدهای تقسیماتی و عدم ارتقای متوازن سطح تقسیمات کشوری در استان
- ❖ وجود ضایعات مالی و جانی ناشی از بالا بودن آمار تصادفات به دلیل فقدان استانداردهای لازم و ترافیک بالا در محورهای مواصلاتی اصلی استان
- ❖ گستردگی کویر در پهنه استان و امکان تردد اشراق و عوامل ضد امنیتی

علاوه بر بررسی وجود قابلیت‌ها و محدودیت‌های توسعه این موضوعات در بخش‌های مختلف نیز مورد بررسی قرار گرفت که به شرح جدول ذیل می‌باشد:

توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها، تنگناها و محدودیت‌ها و ملاحظات فراروی توسعه استان

توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و ملاحظات فراروی توسعه استان			
تنگناها و محدودیت‌های فرارو	ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود	سرفصل	ردیف
تکمیل نبودن زنجیره‌های تولید در بخش صنعت فقدان سرمایه و بنگاه‌های تخصصی تولیدی جمعی کمبود توان مالی سرمایه‌گذاران محلی عدم گسترش صنایع استان در قالب خوشه‌های صنعتی پایین بودن ضریب مکانی در فعالیتهای اصلی بخش صنعت تغییر ساختار اشتغال از سمت اشتغال‌های مولد به سمت اشتغال‌های کاذب و نامشخص بالا بودن تعداد واحدهای صنفی فاقد مجوز ساختار پیچیده و نامناسب اداری برای راه‌اندازی واحدهای تولیدی	وجود بسترهای لازم توسعه صنعتی و اراضی بلامعارض برای توسعه و استقرار صنایع بزرگ و پذیرش جمعیت و فعالیت از استان‌های هم‌جوار شامل: وجود ۲۶ شهرک، ناحیه و منطقه صنعتی فعال و مصوب برخوردار از شهرک‌ها و نواحی صنعتی از امکانات زیر بنایی مناسب. دارا بودن رتبه ششم کشور از نظر تعداد جواز تأسیس واحدهای صنعتی و رتبه چهاردهم از نظر تعداد پروانه‌های بهره‌برداری با حدود ۱۹۰۰ واحد فعال صنعتی در استان. وجود بیش از ۱۰۰ واحد قطعه ساز در استان و استقرار بخشی از خط تولید ایران خودرو در شهرهای مختلف استان. (در زمان تدوین این کتاب موضوع انتقال آب از دریای خزر مورد تصویب هیئت محترم دولت قرار گرفت) وجود تنوع کانی‌های مختلف معدنی در استان به‌عنوان خوراک اصلی بخش صنعت. امکان ایجاد خوشه‌های صنعتی در استان به‌ویژه در خصوص صنایع خودرو، صنایع کانی‌های غیرفلزی و الکترونیک. بسترهای مناسب و زیرساخت‌های موردنیاز برای جذب صنایع انتقالی از سایر استان‌های هم‌جوار و جذب جمعیت سرریز آن‌ها و انتقال صنایع مزاحم شهر تهران	صنعت	۱

توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و ملاحظات فراروی توسعه استان

تنگناها و محدودیت‌های فرارو	ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود	سرفصل	ردیف
تکمیل نبودن زنجیره‌های تولید در بخش معدن عدم وجود فناوری‌های نوین و فروش مواد معدنی به صورت خام ناکافی بودن صنایع تبدیلی و تکمیلی لازم در زمینه مواد معدنی بالا بودن هزینه‌های اکتشاف، استخراج و بهره‌برداری از معادن پایین بودن توان مالی بخش خصوصی و کمبود تسهیلات بانکی و بالا بودن سود بانکی فرسوده بودن ماشین‌آلات بخش معدن و کاهش میزان بهره‌وری آن‌ها	برخورداری از ذخایر غنی و متنوع معدنی شامل: رتبه اول از نظر وجود ذخایر و تولید گچ (۴۰٪ گچ کشور)، نمک (۵۰٪ نمک کشور)، سلسستین (۱۰۰٪ سلسستین کشور) و زئولیت (۸۵٪ زئولیت کشور). رتبه دوم در تولید سولفات سدیم و از نظر تعداد کل معادن در کشور. رتبه سوم در تولید ذغالسنگ (۲۰٪ ذغالسنگ کشور) و کرومیت (۲۰٪ کرومیت کشور). وجود بیش از ۲/۵ میلیارد تن ذخیره زمین‌شناسی و بیش از ۳۵۰ میلیون تن ذخیره قطعی از مواد معدنی. وجود ۴۲ نوع ماده معدنی از ۷۱ نوع ماده معدنی شناخته شده در سطح کشور و بهره‌برداری از ۳۳ نوع ماده معدنی.	معدن	۲
کمبود منابع آب وعدم بهره‌برداری مطلوب از منابع آبی تکمیل نبودن زنجیره‌های تولید در بخش کشاورزی استان فقدان صنایع تبدیلی و بسته‌بندی موقعیت خاص جغرافیایی از جهت هم‌جواری با بیابان مرکزی و کمبود نزولات جوی و خشک‌سالی‌های پیاپی فرسایش خاک و حرکت شن‌های روان و سیلاب‌های فصلی. کاهش ذخایر منابع آبی به‌ویژه افت سطح آب‌های زیرزمینی و عدم بهره‌برداری مطلوب از این منابع تخریب مراتع استان ناشی از عوامل قهری طبیعی و انسانی شیوه تولید و مدیریت سنتی تهدید پیشروی کویر و بیابان به اراضی کشاورزی کمبود منابع آب‌های سطحی و افت آب‌های زیرزمینی در استان	هم‌جواری با حوزه آبریز شمالی. امکان توسعه سطح زیرکشت محصولات متنوع باغی، گلخانه‌ای و صنعت دام و طیور به لحاظ تنوع اقلیمی و وجود اراضی بلامعارض. وجود حدود ۵۰۰۰ منبع آبی مختلف از قبیل رودخانه، چشمه، چاه و قنات در سطح استان جهت آبی‌پروری وجود خاک مناسب کشاورزی جهت تولید محصولات تا دو برابر ظرفیت موجود وجود اقلیم متنوع و مناسب جهت کشت انواع محصولات زراعی و باغی امکان توسعه کشت درختان مثمر و غیر مثمر در اراضی شیب‌دار و کم‌بازده توانایی ایجاد اشتغال مولد مستقیم و غیرمستقیم وجود توانائی و پتانسیل‌های لازم در جهت تقویت و توسعه شرکت‌های خدمات مکانیزاسیون تنوع شرایط اکولوژیکی و پوشش گیاهی در عرصه‌های جنگلی استان برخورداری پتانسیل مناسب تولید انواع نهال‌های مثمر و غیر مثمر وسعت نسبتاً زیاد عرصه‌های مراتعی استان	کشاورزی	۳

توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و ملاحظات فراروی توسعه استان			
ردیف	سرفصل	ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود	تنگناها و محدودیت‌های فرارو
		امکان کشت گیاهان داروئی در سطح مراتع استان امکان ایجاد مجتمع‌های دامداری - کشاورزی با هدف اصلاح نظام بهره‌برداری وجود ۲۰ مزرعه پرورش ماهیان سرد آبی و ۲۲۹ استخر پرورش ماهیان گرم آبی هم‌جواری با بازار استان تهران و توان بهره‌گیری از توان تخصصی آن برخورداری از هنرها و مهارت‌های بومی در بخش آبیاری و کشاورزی	
۴	حمل و نقل و راه و ترابری	هم‌جواری با استان‌های بزرگ و مرکز کشور و برخورداری از شبکه‌های ارتباطی بین منطقه‌ای مناسب (محور دو بانده تهران - گرمسار - سمنان - دامغان - شاهرود و راه‌آهن دوخطه تهران - مشهد) و دسترسی نسبتاً سریع به منطقه شهری تهران استقرار در مسیر کریدور حمل و نقل بین‌المللی شرقی، غربی، شمالی، جنوبی وجود خط ریلی در شهرک صنعتی سمنان جایگاه ویژه استان و قرار گرفتن استان در مسیر اصلی راه و راه‌آهن اصلی کشور وجود گمرک برای سهولت صادرات و واردات کالاهای صنعتی و معدنی وجود بیش از ۵۰۰ کیلومتر از بزرگراه ترانزیت تهران - مشهد در محدوده استان. وجود حدود ۱۰۸۰ کیلومتر از راه‌آهن دوخطه تهران مشهد در محدوده استان. عبور بخش عمده‌ای از آزادراه حرم تا حرم (قم - تهران - مشهد) و مسیر قطار سریع‌السیر تهران - مشهد از محدوده استان.	وجود ضایعات مالی و جانی ناشی از بالا بودن آمار تصادفات به دلیل فقدان استانداردهای لازم و ترافیک بالا در محورهای مواصلاتی اصلی استان گسترده‌گی کویر در پهنه استان و امکان تردد اشرار و عوامل ضد امنیتی
۵	بازرگانی	دسترسی به بازار مصرف عمده تهران جهت تأمین کالاها و خدمات موردنیاز پایتخت قرارگیری در مسیر حرم امام رضا (ع) و تردد حدود ۲۰ میلیون نفر مسافر و زائر امام رضا از مسیرهای ارتباطی این استان امکان جذب نیروهای متخصص از بازار کار تهران امکان جذب اساتید موردنیاز برای دوره‌های آموزشی از تهران و سایر شهرهای اطراف	تمایل صادرکنندگان به اخذ کارت بازرگانی از استان تهران و به تبع آن عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان آن استان. دور بودن از مرزهای کشور. عدم به‌کارگیری فناوری hightec از سوی صنایع تولیدی - صادراتی استان. ضعف به‌کارگیری R&D از جانب تولیدکنندگان و صادرکنندگان استانی و شیوع شیوه‌های سنتی.

توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و ملاحظات فراروی توسعه استان			
ردیف	سرفصل	ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود	تنگناها و محدودیت‌های فرارو
			کم‌اطلاعی و پایین بودن سطح دانش صادرکنندگان از اطلاعات و فرصت‌های تجاری و صادراتی. ۶- عدم ارائه خدمات مورد انتظار صادرکنندگان از سوی صندوق ضمانت صادرات استان. عدم ارائه مشاوره‌های تخصصی بازاریابی و نفوذ در بازار
۶	خدمات برتر	پیاده‌سازی ترافیک بین‌الملل فیبر نوری در سمنان به‌عنوان شاهراه منطقه. استفاده از ظرفیت علمی و نیروی انسانی متخصص دانشگاه‌ها و برقراری ارتباط دانشگاه با صنعت در حوزه فاوا. استفاده از ظرفیت نزدیکی به پایتخت به‌عنوان پشتیبان سیستم‌های ارتباطی و زیرساختی. پوشش بهتر اینترنت همراه در جاده‌های اصلی و ریلی جهت جذب مسافر بیشتر و ... جایگاه شاخص استان از نظر توسعه زیرساخت‌های مخابراتی و ارتباطی و بالا بودن ضریب نفوذ دسترسی به خدمات فاوا در شهرها و روستاهای استان. موقعیت جغرافیایی مناسب استان و قرار گرفتن در مسیر ارتباطی تهران - مشهد و نیز نقطه اتصال شمال و مرکز کشور. سطح بالای سواد و فرهنگ مردم استان در پذیرش فناوری‌های حوزه ICT.	نامشخص بودن جایگاه قانونی، نقش و قلمرو بخش‌های مختلف دولتی، تعاونی و خصوصی در فعالیت‌های بخش. نامشخص بودن مرز محدوده اختیارات و وظایف حاکمیتی و اعمال تصدی در فعالیت‌های پستی و مخابراتی. عدم استفاده از موقعیت ویژه استان در زمینه برقراری ارتباطات (ترانزیت) منطقه‌ای. کندی انطباق با تحولات سریع و الزامات فناوری در توسعه شبکه‌ها و جایگزینی تجهیزات. عدم تأمین و کمبود منابع سرمایه‌گذاری در بخش پست.
۷	گردشگری	برخورداری از تنوع اقلیمی، ذخایر طبیعی و زیست‌محیطی و حیات‌وحش و وجود نادرترین گونه‌های گیاهی، جانوری و جاذبه‌های طبیعی (مانند پارک ملی خارتوران، جنگل ابر، پارک ملی کویر و...) به‌عنوان قابلیت توسعه گردشگری وجود جاذبه‌های متعدد تاریخی، طبیعی و مذهبی گردشگری و توزیع نسبتاً مناسب آن‌ها در پهنه استان دارای اشکال متنوع استفاده کالبدی از آب به‌عنوان جاذبه گردشگری (آسیاب سمنان، چشمه‌علی دامغان، چشمه بادی شاهرود، سد شهید شاهچراغی و چشمه هفت‌رنگ)	کمبود امکانات و تأسیسات ضروری گردشگری در استان. تغییر سیما و بافت شهرها و همچنین امکان تخریب اماکن تاریخی و قدیمی در اثر فرسودگی و عدم مرمت و یا گسترش ساخت‌وسازهای جدید هجوم کنترل نشده به قلمرو حیات جانوری منطقه و تهدید گونه‌های پستاندار و پرنده در خطر انقراض کمبود نزولات آسمانی دوره خشک‌سالی طولانی و پراکنش نامناسب زمانی و مکانی بارش‌ها و عدم وجود رودخانه‌های دائمی و افت سطح آب‌های زیرزمینی

توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و ملاحظات فراروی توسعه استان

تنگناها و محدودیت‌های فرارو	ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود	سرفصل	ردیف
آسیب‌پذیری شدید سکونتگاه‌های شهری و روستایی در مقابل سوانح طبیعی و تخلیه روستاها پیشروی بیابان از بخش کویری جنوبی و خطر تخلیه روستاها بر اثر بحران‌های فرسایش و خشک‌سالی وضعیت نامناسب دفع پسماندها (خصوصاً در نواحی روستایی استان) و تخریب محیط‌زیست به سبب روند افزایش آلودگی‌های محیطی فرارگیری استان در میان مراکز اصلی گردشگر فرصت و گردشگر پذیر کشور به‌ویژه تهران، مشهد و پهنه شمالی کشور و عدم توان رقابت‌پذیری با مقاصد برتر گردشگری شکار و صید غیرمجاز در مناطق حفاظت‌شده	وجود بافت سنتی روستایی در استان به‌عنوان جاذبه‌ی گردشگری قابلیت توسعه انواع فعالیت‌ها و محصولات گردشگری مبتنی بر گردشگری بیابان، جنگل، کوهستان، ورزشی، کشاورزی، طبیعت‌گردی، اکو توریسم، عشایری و ... وجود زیستگاه‌های متعدد و تنوع زیستی استان و وجود نادرترین و ارزشمندترین پستانداران (یوز پلنگ آسیایی (سمبل حیات‌وحش کشور) و گورخر ایرانی) قابلیت پهنه‌بندی گردشگری استان برخورداری استان از پهنه‌های کویری و بیابانی و پهنه‌های جنگلی و کوهستانی		
بی‌توجهی به جذب نیروهای کارآمد آموزشی استان و امکان خروج این نیرو و رفتن به مرکز و سایر نقاط فقدان نسبی گشودگی فرهنگی جهت انباشت دانش‌ها و مهارت‌های عملی دیگران بیکاری فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف دانشگاهی در سطح استان	وجود حدود ۶۴ مرکز آموزش عالی دولتی و غیردولتی در استان. برخورداری از بالاترین نسبت تعداد دانشجو به یک‌صد هزار نفر جمعیت در کشور با بیش از یک‌صد هزار دانشجو. برخورداری از ۴۹ مرکز علمی، قطب‌های پژوهشی، پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری. برخورداری از رتبه سوم باسوادی در کشور و سرمایه انسانی متخصص و ماهر. وجود رشته‌های تحصیلی نوین برخورداری از مراکز آموزش عالی متعدد در تمام شهرستان‌های استان با تأکید بر رشته‌های تخصصی و هم‌چنین مراکز فنی و حرفه‌ای و کار و دانش در سطح استان وجود دانشگاه‌های معتبر در سطح استان و افزایش تعداد دانشجویان در سال‌های اخیر (به‌ویژه در دوره‌های تحصیلات تکمیلی) وجود مراکز عالی آموزشی دانشگاهی در شهرهای مختلف استان	آموزش عالی و فنی و حرفه‌ای	۸
عدم وجود آزمایشگاه مرجع در برخی زمینه‌ها در استان. غلبه نگرش درمان محوری بر سلامت‌محوری عدم تناسب هزینه و درآمد واحدهای ارائه‌دهنده خدمات بهداشتی درمانی	برخورداری مناسب از شاخص‌های تعداد پزشک به یک‌صد هزار نفر جمعیت و تعداد تخت بیمارستانی فعال نسبت به یک‌صد هزار نفر جمعیت در مقایسه با سایر استان‌ها امکان بهره‌گیری از تعهدات خدمت	سلامت و بهداشت و درمان	۹

توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و ملاحظات فراروی توسعه استان			
ردیف	سرفصل	ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود	تنگناها و محدودیت‌های فرارو
		دانش‌آموختگان سلامت در استان وجود رشته‌های مختلف تخصصی و فوق تخصصی در علوم پزشکی وجود مراکز تحقیقاتی متعدد در حیطه‌های مختلف علوم پزشکی	فرسوده بودن بخشی از زیرساخت‌های فضای بهداشتی و درمانی. ضعف در ارائه خدمات سلامت از راه دور
۱۰	انرژی	برخورداری از شبکه‌های مناسب انتقال انرژی. قابلیت تولید انرژی‌های نو (انرژی خورشیدی و بادی) فرصت تولید انرژی‌های نو در استان قابلیت توسعه تولید انرژی‌های نو در استان، با توجه به رژیم باد در استان (به دلیل اختلاف فشار بین نواحی کوهستانی و کویری) و همچنین ساعات بالای آفتابی برخورداری از شبکه‌های انتقال و خطوط اصلی انرژی کشور در استان از جمله یک پست ۴۰۰ کیلوولت و هفت پست ۲۳۰ و ۱۷ پست ۶۳ کیلوولت برق و شبکه لوله‌گذاری گاز ۴۸ اینچ	نبود ذخایر نفت و گاز طبیعی در استان و وابستگی کامل استان در این زمینه به خارج از آن افزایش هزینه‌های تأمین نهاده‌های کشاورزی و برق (بعد از طرح هدفمند کردن یارانه‌ها)
۱۱	آب	هم‌جواری با حوزه آبخیز شمالی کشور و انتقال آب از آن حوزه مدیریت بهینه‌سازی منابع آب وجود آب‌های باکیفیت در دامنه‌های شمالی دارای اشکال متنوع استفاده کالبدی از آب به‌عنوان جاذبه گردشگری وجود پتانسیل استفاده از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در اجرای طرح‌های تأمین و انتقال آب وجود طرح‌های مطالعاتی و آماده اجرا تأمین آب موردنیاز شرب و صنعت (در زمان تدوین این کتاب، موضوع انتقال آب از دریای خزر مورد تصویب هیئت محترم دولت قرار گرفته است)	کمبود نزولات آسمانی، دوره خشک‌سالی طولانی و پراکنش نامناسب زمانی و مکانی بارش‌ها و عدم وجود رودخانه‌های دائمی و افت سطح آب‌های زیرزمینی. کاهش ذخایر منابع آبی به‌ویژه افت سطح آب‌های زیرزمینی و عدم بهره‌برداری مطلوب از این منابع. تأثیر منفی محدودیت‌های اقلیمی استان از نظیر بارش اندک، تبخیر و تعرق بالا، بارندگی‌های رگباری و... در بخش‌های مختلف اقتصادی-اجتماعی از جمله آب، کشاورزی، صنعت. بالا بودن سرانه مصرف آب در استان محدودیت منابع آبی به‌عنوان عامل محدودکننده بر توسعه بخش و کیفیت نامطلوب آب. اتکای بیش از ۷۵ درصد مصارف آب استان به سفره‌های آب زیرزمینی و میانگین افت سالانه سطح آب و کسری ظرفیت سفره‌های زیرزمینی مصرف بیش از ۸۳ درصد منابع آب استان در

توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و ملاحظات فراروی توسعه استان

ردیف	سرفصل	ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود	تنگناها و محدودیت‌های فرارو
			بخش کشاورزی. عدم تناسب الگوی کشت متناسب با وضعیت و محدودیت‌های منابع آب استان در بخش کشاورزی. کمبود تخصیص منابع آب زیرزمینی جهت مصارف صنعتی محدود بودن رودخانه‌های دائمی و آب‌های سطحی
۱۲	محیط‌زیست	وجود گستره وسیعی از پارک‌های ملی، پناهگاه حیات‌وحش و مناطق حفاظت‌شده نزدیک به ۲۵ درصد وسعت استان برخوردار از تنوع اقلیمی، ذخایر طبیعی و زیست‌محیطی و حیات‌وحش برخورداری از ۲۵ درصد مناطق حفاظت‌شده زیست‌محیطی کشور برای ایجاد مراکز پژوهشی و تحقیقاتی زیست‌محیطی و ژنتیک استفاده بهینه از محدوده‌های مدیریت‌شده زیست‌محیطی برخورداری از تنوع پوشش گیاهی به دلیل شرایط اکولوژیک استان (حدود ۸۵۰ گونه گیاهی) اختصاص ۲۳ درصد سطح استان به‌عنوان مناطق چهارگانه وجود ۶۸ درصد سطح کل ذخیره‌گاه زیست‌کره کشور در استان	تخریب مراتع استان ناشی از عوامل قهری طبیعی و انسانی عدم توجه مسئولین سیاسی و فضایی، به کارکردهای زیست‌محیطی رویشگاه‌های مرتعی و جنگلی استان. کوتاه بودن طول دوره رویش (به علت بالا بودن طول دوره یخبندان)، در مناطق و رویشگاه‌های جنگلی استان. آلودگی هوای ناشی از واحدهای تولیدی مانند تصفیه روغن، گچ و سرب شکار جانوران توسط شکارچیان غیرمجاز قطع غیرمجاز درختان جنگل‌ها توسط قاچاقچیان چوب تخریب محیط‌زیست ناشی از فعالیت‌های معدنی وقوع خشک‌سالی‌های اخیر که سبب گردیده، امکان برگشت‌پذیری رویشگاه‌های جنگلی و مرتعی استان را ضعیف نگه دارد.
۱۳	سکونتگاه‌های شهری	وجود اماکن فرهنگی، باستانی و قرار گرفتن سکونتگاه‌های اصلی استان در مسیر جاده ابریشم گستره‌های میانی (دشت‌های پای کوهی) استان، بستر مناسب شکل‌گیری و تکوین سکونتگاه‌های شهری شکل‌گیری و تکوین کانون‌های شهری استان، در جایگاه گره‌گاه‌های بنیانی، در امتداد یکی از مهم‌ترین محورهای رسانی کشور (محور تهران- مشهد) و شکل‌گیری یک محور پیشرفت، که ستون بنیانی ساختار فضایی در استان هم‌ترازی نسبی شهرهای مهم چهارگانه	نبود سیستم جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب در اکثر شهرهای استان (به جز ۳ شهر) توزیع نامناسب جمعیت در سطح استان کمبود سازه‌ها یا تأسیسات و آسان‌رسانی‌ها یا تسهیلات شهری، کاستی‌های امکانات و خدمات زیربنایی، رفاهی شهری و پشتیبانی تولید و ناتوانی سامانه‌های ترابری همگانی یا حمل‌ونقل عمومی درون و برون‌شهری و نارسایی‌های شبکه‌های دسترسی درون‌شهری، در بیشتر شهرهای استان کمبود تأسیسات رفاهی، ورزشی، امکانات فراغتی و قدمت فضاهای درمانی موجود تنگنای پیشرفت شهری و گسترش کالبدی

توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و ملاحظات فراروی توسعه استان

تنگناها و محدودیت‌های فرارو	ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود	سرفصل	ردیف
شهرها در استان، زیرا سمنان، سرزمینی است که در پهنه‌های جغرافیایی جنوبی، پوشیده از کویر و گستره‌های شمالی آن را نیز کوهستان‌های جنوبی البرز مرکزی در بر گرفته است. مشکل خدمات‌رسانی به مراکز سکونتگاهی به دلیل تفرق و پراکندگی روستاها و شهرها کمبود تأسیسات تصفیه فاضلاب در اکثر مناطق شهری استان لرزه‌خیز بودن اکثر سکونتگاه‌های استان و تهدید خطر متوسط به بالای آن‌ها آسیب‌پذیری شدید سکونتگاه‌های شهری و روستایی در مقابل سوانح طبیعی و تخلیه روستاها.	استان، درزمینه سلسله مرتبه خدماتی، توازن در پخشایش فضایی کانون‌های شهری در محور غربی- شرقی استان		
تفرق و پراکندگی روستاها و شهرها مشکل خدمات‌رسانی به مراکز سکونتگاهی به دلیل تفرق و پراکندگی روستاها و شهرها محدودیت توسعه تشکل‌های زنان در خانوارهای روستایی و محیط‌های با فرهنگ غالب مردسالاری و پدرسالاری آسیب‌پذیری شدید سکونتگاه‌های شهری و روستایی در مقابل سوانح طبیعی و تخلیه روستاها. وجود خطر سیل در حواشی رودخانه‌ها و مسیل‌های استان و تهدید تعدادی از سکونتگاه‌ها بخصوص سکونتگاه‌های روستایی کم‌دوام و ناپایداری بیشتر خانه‌های روستایی استان گسترش کویر در جنوب استان و تخلیه بسیاری از روستاها به دنبال خشک‌سالی‌های دنباله‌دار	وجود اماکن فرهنگی، باستانی و قرار گرفتن سکونتگاه‌های اصلی استان در مسیر جاده ابریشم برخورداری از سازمان فضایی متعادل در زمینه استقرار جمعیت و فعالیت در محور توسعه غرب - شرق استان. وجود خانه‌های بوم‌گردی ساختار مجتمع و نزدیکی آبادی‌ها به هم در جهت اجرای مناسب طرح‌های عمرانی.	سکونتگاه‌های روستایی	۱۴

تدوین راهبردهای توسعه استان

راهبردهای منتج از تحلیل SWOT وضع موجود استان

- تجهیز شبکه شهری سازمان یافته و پوشش کامل خدماتی شهرها
- توانمندسازی شهرهای میانی و کوچک و روستاهای مرکزی و پرجمعیت
- تأمین منابع مالی پایدار برای آبادانی و مدیریت شهری و روستایی
- احیای بافت های تاریخی و فرسوده و بهسازی یا نوسازی محیط شهری و دیگر بافت های قدیمی
- پخش کارکردهای کشاورزی، صنعت، معدن، گردشگری و بازرگانی بین شهرها و روستاهای پرجمعیت و مرکزی
- سازماندهی شبکه کانون های زیست و کار، با چیرگی منطقه های شهری سمنان و شاهرود، شهرهای میانی مرکزی گرمسار و دامغان، دیگر شهرهای مرکز شهرستان، سایر شهرها و روستاهای پرجمعیت و مرکزی
- گسترش خدمات برتر آموزش عالی، تولیدی، فنی، تخصصی، مشاوره ای، پیمانکاری، مالی، بیمه، حقوقی، بازاریابی، اجتماعی، فرهنگی و هنری در منطقه های شهری سمنان و شاهرود
- ایجاد سامان سلسله مرتبه ای کارکردها و خدمات در سکونتگاه های شهری و روستایی
- پذیرش بخشی از کارکردهای صنعتی و خدمات برتر، در چارچوب تمرکززدایی از تهران
- گسترش خدمات برتر و زیرساخت شهری در شهرهای مهم استان با پافشاری بر منطقه های شهری سمنان و شاهرود
- گسترش سازه ها و زیرساخت های پیشرفته، ترابری زمینی، راه آهن، خدمات رفاهی و پشتیبانی تولید
- گسترش زیرساخت های دسترسی تند و ارزان درون منطقه ای میان ابرشهر تهران - منطقه های شهری سمنان و شاهرود
- راه اندازی بارانداز کالا (بندر خشک) برای شمال و شمال شرق کشور در شهرستان دامغان
- جذب و نگهداشت نیروهای کارآفرین و هدایت سرمایه گذاری ها در استان
- هدایت مسیر مهاجرت ها و پخش متناسب جمعیت در ناحیه های مختلف
- برپایی مزیت های نوین و جذب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی در استان
- تکمیل زنجیره های تولید و خوشه های صنعتی و سازماندهی بخش خدمات نوین و دانش بنیان
- راه اندازی منطقه های ویژه اقتصادی، پارک های علم و فن آوری، شهرک ها، ناحیه های صنعتی و افزایش شرکت های دانش بنیان

- ایجاد تعادل ناحیه‌ای متناسب با قابلیت و توان هر ناحیه
- جذب جمعیت در روستاها و نواحی کم تراکم استان
- راه‌اندازی کانون‌های صنعتی، معدنی، کشاورزی و گردشگری، در سراسر استان
- ارتقا و تجهیز محورهای پیشرفت آفرین سمنان- معلمان، دامغان- معلمان، شاهرود- طرود- معلمان و میامی- بیارجمند- خارتوران
- جلوگیری از گسترش حاشیه‌نشینی در شهرها و ساماندهی بافت‌های حاشیه‌ای و نامناسب
- هدایت رشد کالبدی روستاها در بافت‌های موجود و نگهداری از زمین‌های کشاورزی
- سازماندهی اسکان همیشگی و اختیاری عشایر استان در گستره‌های قشلاقی خوار و توران، بیارجمند، پل ابریشم، کویر سمنان، کویر حاج علیقلی، گرمسار و ایوانکی
- تجهیز زیرساختی و خدماتی کوچ روی در پهنه‌های ییلاق و قشلاق
- نگهداشت جمعیت روستایی در اندازه توان اقتصادی جامعه روستایی
- به‌کارگیری فن‌آوری نوین و دانش بومی در اقتصاد روستایی
- هدایت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به گسترش صنایع تبدیلی و بسته‌بندی و خدمات نوین در روستاها
- تبدیل روستاهای توانمند به شهر
- افزایش سهم منابع انسانی در تولید ثروت، متناسب با استعداد ناحیه‌های مختلف استان
- سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، خدمات اجتماعی و پشتیبان تولید و در گستره‌های روستایی
- راه‌اندازی محور صنعتی نوپا در محور فولادمحله- دیباج
- ایمن و مقاوم‌سازی و بالا بردن کیفیت مسکن روستایی
- به‌کارگیری توانمندی‌ها کانون‌های روستایی حاشیه کویر و ایجاد اشتغال پایدار
- بهره‌گیری از آب‌های خام در خدمات شهری
- بازنگری و بازسازی شبکه‌های توزیع آب
- تأمین منابع آب پایدار با انتقال و شیرین‌سازی آب دریای خزر
- بهره‌برداری بهینه از جریان‌های سطحی و سفره آب‌های زیرزمینی
- پیشگیری از بهره‌برداری بی‌رویه از آب‌های زیرزمینی و حفر چاه‌های غیرمجاز
- بهره‌برداری از آب‌های غیرمتعارف

- سامان بخشی فضای مناسب مراکز زیست، فعالیت، خدمات و استقرار جمعیت با مدیریت منابع آب
- نگهداری از منابع طبیعی و آب در استقرار جمعیت و کارکردها به ویژه در گستره های کوهستانی و بیابانی

طراحی شکل بندی کلان نظام فضایی استان (تصویر چشم انداز توسعه استان)

پس از شناسایی راهبردهای پابرجا، نوبت به سیما سازی چشم انداز پیشرفت استان، بر اساس راهبردهای مزبور می رسد. بدین منظور، لازم است، با برآیند گیری از نیازهای فضایی راهبردهای شناسایی شده، قلمروهای برجسته و کانون های برجسته زیست و کارکرد در استان، شناسانده شوند و الگوی کلان شبکه های برجسته زیرساختی و کریدورها و راهروهای رسانی استان، در لایه های گوناگون، انگاره پردازی شود. یکی از نیازهای این گام، شناسایی قلمروهای نوین، برای جانمایی کانون های زیست و کارکرد و نیز قلمروهای نامناسب برای جانمایی کانون های زیست و کارکرد، در استان است. بدین سان با انگاره پردازی شکل بندی کلان سازمان فضایی استان (همان انگاره یا طرح پایه آمایش استان)، پژوهش های برنامه آمایش استان، به آرمان ها و خواسته های خود دست می یابد.

تعیین قلمروهای اصلی و مراکز عمده زیست و فعالیت در استان

قلمروهای اصلی و برجسته زیست و فعالیت در استان:

- گستره های کوهپایه ای میان پهنه های بیابانی و کوهستانی استان، برای پیشرفت یا توسعه کارکردهای صنعتی، معدنی، خدمات برتر، کشاورزی، باغداری، دام پروری، شبکه های زیربنایی، خدمات و زیرساخت های سکونتگاه های شهری و روستایی، منطقه های ویژه اقتصادی، بارانداز کالا، آموزش عالی، پارک های علم و فن آوری، شهرک ها و ناحیه های صنعتی، گردشگری تاریخی و فرهنگی و صنایع دستی
- گستره های کوهستانی شمال استان، برای پیشرفت یا توسعه کارکردهای باغداری کوهپایه ای، دام پروری، مرتع داری، جنگل داری، جنگل کاری، معدن، صنایع تبدیلی کشاورزی و دامی و فراوری معدنی، روستا- شهرها و روستاهای کانونی و پرجمعیت، شهرک و ناحیه صنعتی، طبیعت گردی در جاذبه های طبیعت گردی در جنگل ها، مرتع ها و پهنه های مدیریت شده زیست محیطی، گردشگری فرهنگی عشایری و صنایع دستی و پاسداری از بن مایه ها و منابع طبیعی، زیست بوم های شکننده و زیستگاه های با گونه های با ارزش گیاهی و جانوری و آبخیزداری
- گستره های بیابانی در جنوب استان، برای پیشرفت یا توسعه کارکردهای معدن، صنایع فرآوری کانی ها فلزی و غیرفلزی، جاذبه های کویر گردی، گردشگری فرهنگی عشایری و صنایع دستی، تولید انرژی خورشیدی و بادی، روستا- شهرها و روستاهای کانونی و پرجمعیت شهرک و ناحیه صنعتی، باغداری، دام پروری و صنایع تبدیلی و پاسداری از کویر و پیشگیری از بیابان زایی

مرکزها یا کانون‌های عمده و برجسته زیست و فعالیت در استان:

- منطقه شهری سمنان، در جایگاه پهنه اصلی و بنیانی لایه (سطح) یک پیشرفت فضایی
- منطقه شهری شاهرود، در جایگاه پهنه اصلی و بنیانی لایه (سطح) دو پیشرفت فضایی
- شهر گرمسار، مرکز یا کانون خدمات شهری در گستره غرب یا باختر استان
- دامغان، مرکز یا کانون خدمات شهری در گستره شرق یا خاور استان
- شهرک‌های صنعتی در سراسر استان
- منطقه‌های ویژه اقتصادی و بارانداز کالا
- منطقه‌های نمونه، محورها و جاذبه‌های گردشگری
- پهنه‌های طبیعت گردی، کویر گردی و منطقه‌های مدیریت شده
- شهرهای مرکز شهرستان‌ها و شهرهای مرکز بخش‌ها

شکل‌بندی سازمان فضایی استان

سناریو (رهیافت) برگزیده: "سناریو (رهیافت) از نیزوا تا شاهوار"، "آبادانی فراگیر استان"

طراحی الگوی کلان شبکه‌های اصلی زیربنایی و کریدورهای ارتباطی

کریدورها یا دالان‌ها یا راهروهای ملی:

- بزرگراه تهران - سمنان - شاهرود - مشهد
- راه آهن تندروی درون منطقه‌ای تهران - سمنان - شاهرود
- آزادراه گرمسار - قم
- راه آهن گرمسار - بادرود
- بزرگراه دامغان - معلمان - به‌سوی جندق (استان اصفهان)
- راه آهن دامغان - معلمان - به‌سوی جنوب کشور
- راه آهن گرمسار - روسیه
- راه آهن طبس - بیارجمند - شاهرود - اینچه‌برون
- بزرگراه سمنان - فیروزکوه (استان تهران)
- راه اصلی شاهرود - خرقان به‌سوی آزادشهر در استان گلستان
- راه اصلی میامی - کالپوش به‌سوی استان‌های خراسان شمالی و گلستان
- راه اصلی فولادمحله - کیاسر
- راه اصلی ایوانکی - آبسرد
- راه اصلی گرمسار - فیروزکوه (استان تهران)
- راه اصلی شهمیرزاد - دوآب
- راه اصلی میامی - کلاته خیج - آزادشهر در استان گلستان
- راه اصلی شاهرود - مجن - دیباج - بزرگراه دامغان - گلوگاه
- راه اصلی بسطام - مجن - توسکستان - گرگان

کریدورها یا دالان‌ها یا راهروهای استانی:

- راه اصلی مهدی شهر - شهمیرزاد - فولادمحله - دامغان
- راه اصلی فولادمحله - کلاته - دیباج - مجن - بسطام
- راه اصلی سمنان - نظامی - معلمان
- راه اصلی آرادان - معلمان
- راه اصلی شاهرود - طرود - معلمان
- راه اصلی میامی - بیارجمند - خارتوران - بردسکن
- راه اصلی بیارجمند - چاه‌جام

برنامه:

برای دست یافتن به هدف‌های تعیین شده، عنوان‌های برنامه‌ها یا پروگرام‌های اجرایی استان سمنان، به ترتیب تعیین گردید:

تعیین طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار

در ادامه عنوان طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار برنامه آمایش استان در زیر هر یک از عنوان‌های برنامه‌ها یا پروگرام‌های اجرایی آمایش

پروگرام اجرایی آمایش منطقه‌های شهری سمنان و شاهرود

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
تهیه طرح ویژه مجموعه شهری سمنان	شناسایی مرزهای کارکردی و دربرگیرنده شهرها و روستاهای کانونی برای جانمایی خدمات برتر و فعالیت‌های گوناگون اقتصادی-اجتماعی-فرهنگی-زیربنایی در حوزه منطقه شهری سمنان
تهیه طرح ویژه مجموعه شهری شاهرود	شناسایی مرزهای کارکردی و دربرگیرنده شهرها و روستاهای کانونی برای جانمایی خدمات برتر و فعالیت‌های گوناگون اقتصادی-اجتماعی-فرهنگی-زیربنایی و بررسی ایجاد شهر جدید جایابی در حوزه منطقه شهری شاهرود
عمران کانون‌های شهری و روستایی	عمران شهرها و روستاهای مرکزی در منطقه شهری سمنان عمران شهرها و روستاهای مرکزی در منطقه شهری شاهرود
مطالعه ایجاد شهر جدید آهوان	مطالعه شکل‌گیری یک شهر جدید، دارای دسترسی نزدیک به منابع آب و محیطی مناسب و پیشرفته برای اسکان نیروی کار متخصص و ماهر و کارآفرینان و سرمایه‌گذاران

پروگرام اجرایی پیشرفت صنعتی و معدنی

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
توسعه صنعتی استان	تجهیز و تقویت زیرساخت‌های شهرک‌ها و ناحیه‌های صنعتی موجود
	راه‌اندازی صنایع پاک با فن‌آوری دانش پایه و کم آب‌برو هوا- فضا
	راه‌اندازی صنایع حمل‌ونقل، خودروسازی سبک و سنگین، قطعه‌سازی واگن‌سازی، تجهیزات راه آهن و حمل‌ونقل هوایی
	راه‌اندازی صنایع لوازم‌خانگی، الکترونیک، IT, ICT و فن‌آوری اطلاعات در منطقه‌های شهری سمنان و شاهرود
	راه‌اندازی صنایع دارویی و شیمیایی، بیو تکنولوژی، نانوتکنولوژی، زیستی، زیست‌محیطی
	راه‌اندازی صنایع جانبی نفت و گاز و پتروشیمی
	راه‌اندازی صنایع دفاعی، نظامی و هوا- فضا
	راه‌اندازی کارگاه‌های صنعتی در محور فولادمحله- دیباج و دو کانون صنعتی خرقان و ابرسیج
	راه‌اندازی صنعت سیمان و صنایع وابسته و تکمیل و بهره‌برداری کامل از ناحیه صنعتی بیارجمند
	راه‌اندازی دو کارخانه نیمه‌کاره سیمان در شهرستان آرادان
راه‌اندازی کارخانه پتاس در طرود و ایجاد واحدهای تولیدی مس در عباس‌آباد میامی	
توسعه خوشه‌ها و زنجیره‌های صنعتی	راه‌اندازی خوشه‌ها و تکمیل زنجیره‌های تولید صنعتی در چارچوب بنگاه‌های کوچک و میانی در محورهای صنعتی سرخه- سمنان- مهدی‌شهر، ایوانکی- گرمسار- آرادان و دامغان- شاهرود- میامی
توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی	راه‌اندازی صنایع میانی و کوچک تبدیلی، تکمیلی و فراوری کشاورزی، آبی‌پروری، دامی
	راه‌اندازی صنایع میانی و کوچک غذایی و بسته‌بندی
	راه‌اندازی صنایع تولید قطعه ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی و قطعه و ابزار سامانه آبیاری نوین
توسعه معدنی استان	راه‌اندازی کارکردهای معدنی فلزی و غیرفلزی و صنایع ذوب فلزات و کانی غیرفلزی و املاح تبخیری
	اکتشاف میدان‌های هیدروکربنی احتمالی در پیوند با گنبد‌های نمکی
	اکتشاف کانسنگ آهن در استان
	اکتشاف مس و ایجاد واحدهای تولیدی مس در پهنه چاه شیرین - طرود- بیارجمند - عباس‌آباد
	راه‌اندازی صنایع میانی و کوچک فرآوری و تبدیل مواد معدنی به مواد واسطه و مصرفی
تدوین معیارهای زیست‌محیطی در بهره‌برداری از صنایع و معادن	راه‌اندازی کارکردهای معدنی در محور میامی- فرومد، تبدیل ناحیه صنعتی آن به ناحیه فراوری معدنی

پروگرام اجرایی گسترش خدمات برتر و خدمات اجتماعی

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
گسترش خدمات برتر در استان	ساماندهی و آماده‌سازی کانون‌های گسترش خدمات برتر آموزش عالی، مهندسان مشاور، پیمان‌کاری، حقوقی، حسابرسی، بانک و بیمه، بازاریابی، بورس، اطلاعات و ارتباطات، پشتیبان تولید، گردشگری، سلامت، بازرگانی، ترابری و تفریح در منطقه شهری سمنان
	گسترش خدمات پزشکی تخصصی و فوق تخصصی در منطقه شهری سمنان
	ساماندهی و آماده‌سازی کانون‌های گسترش خدمات برتر آموزش عالی، مهندسان مشاور، پیمان‌کاری، حقوقی، حسابرسی، بانک و بیمه، بازاریابی، پشتیبان تولید، گردشگری، سلامت، بازرگانی، در منطقه شهری شاهرود
	گسترش خدمات پزشکی تخصصی و فوق تخصصی در منطقه شهری شاهرود

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
	ساماندهی و آماده‌سازی کانون‌های گسترش خدمات برتر در شهر گرمسار
	ساماندهی و آماده‌سازی کانون‌های گسترش خدمات برتر در شهر دامغان
	پشتیبانی از شرکت‌های دانش‌بنیان کانون‌های صنعت و دانش، پارک‌های علمی و فن‌آوری، شهرک‌های فن‌آوری، مراکزهای رشد فناوری
گسترش خدمات اجتماعی در استان	گسترش کمی و کیفی خدمات تأمین اجتماعی، بهداشتی، درمانی، آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارتی، فرهنگی-هنری، ورزشی، اجتماعی-رفاهی و تولیدی در شهرها و روستاهای مرکزی و پرجمعیت
	گسترش کارکردهای خدمات اجتماعی، فرهنگی و ورزشی، در روستاهای گسترده‌های کوهپایه‌ای، کوهستانی و بیابانی استان
	گسترش فعالیت رسانه‌ها و نهضت نرم‌افزاری، بالا بردن شناخت دینی، ارزش‌های فرهنگی و هویتی استان و مقابله با تهاجم فرهنگی

پروگرام اجرایی گسترش دانش، پژوهش و فن‌آوری

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
گسترش دانش، پژوهش و فن‌آوری در استان	گسترش مرکزیت دانشگاه‌های غیرحضوری، مرکز دانشگاهی مادر، آموزش عالی و آموزش پزشکی و نهادهای پژوهشی ملی علوم و فن‌آوری نوین، کانی‌ها، صنایع الکترونیک و انرژی‌های غیر فسیلی، نجوم و کویرشناسی در منطقه شهری سمنان
	گسترش مرکزیت دانشگاه‌های غیرحضوری، مرکز دانشگاهی مادر، پیشرفت آموزش عالی و آموزش پزشکی و نهادهای پژوهشی ملی علوم و فن‌آوری نوین، کانی‌ها و صنایع الکترونیک، انرژی‌های غیر فسیلی، نجوم و کویرشناسی، بوم‌گردی و محیط‌زیست، توسعه مراکز رشد فناوری تخصصی، مرکز انتقال فناوری TTO و ایجاد منطقه ویژه علم و فناوری و مرکز مبادلات فناوری ملی و بین‌المللی در منطقه شهری شاهرود، توسعه زیرساخت‌های دانشگاه علوم پزشکی شاهرود، افزایش توانمندی‌های دانشگاه صنعتی شاهرود، ساخت و راه‌اندازی دانشکده و پژوهشکده علوم کشاورزی در شاهرود

پروگرام اجرایی آبادانی کانون‌های شهری، روستایی و اسکان عشایر

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
ایجاد شبکه سازمان‌یافته‌ای از شهرهای مرکزی در استان	مطالعه توسعه و سازماندهی شهرهای گرمسار و دامغان
	مطالعه و اجرای پروژه‌های عمران شهری در شهرهای گرمسار و دامغان و دیگر مراکزهای شهرستانی توسعه و تجهیز شهرهای کمتر از پنج هزار نفر و بالا بردن توان کارکردی آن‌ها در پیوند با ناحیه‌های روستایی مجاور
	توسعه و تجهیز شهرهای کلاته، دیباج، مجن، کلاته خیج و فولادمحله در جایگاه کانون‌های زیست کار و دارای کارکردهای اقتصاد و خدماتی و زیرساخت‌های شهری و خدمات اجتماعی-رفاهی برای جذب جمعیت، نیروی کار و سرمایه
عمران شهری	بهره‌گیری از شهرهای جدید ایوانکی برای ساماندهی اسکان بخشی از جمعیت و نیروی کار استان
	پایدارسازی خانه‌ها، ساختمان‌ها، سازه‌ها و راه‌ها در سکونتگاه‌های شهری در برابر زلزله، رانش و سیل
	بازسازی و بهسازی بافت‌های تاریخی، فرسوده و حاشیه‌نشین در شهرهای استان
	بازسازی و بهسازی شبکه‌ها و تأسیسات انتقال و توزیع آب
	مطالعه و اجرای پروژه‌های عمران شهری در دیگر شهرها در گستره‌های کوهپایه‌ای و کوهستانی
	گسترش سامانه گردآوری و دفع بهداشتی پسماندها و شبکه گردآوری و پالایش پساب‌های شهری

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
عمران روستایی و تجهیز روستاهای مرکزی	شناسایی و توسعه و تجهیز روستاهای پرتوان برای جذب جمعیت در راستای پیشبرد کارکردهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و خدماتی
	گسترش برنامه‌های عمرانی و خدمات اجتماعی و پشتیبان تولید در روستاهای کانونی و پرجمعیت برای جذب نیروی کار و سرمایه
	شناسنامه‌دار کردن روستاها در حوزه ثبتی و طرح هادی
	پایدارسازی خانه‌ها، ساختمان‌ها و راه‌ها در سکونتگاه‌های روستایی در برابر زلزله، رانش و سیل
	گسترش سامانه گردآوری و دفع بهداشتی پسماندها و شبکه گردآوری و پالایش پساب‌ها در روستاهای مرکزی و پرجمعیت
اسکان عشایر	اسکان همیشگی ایل - عشایر استان در گستره‌های زمستان نشین (قشلاقی) خوار و توران، بیارجمند، پل ابریشم، کویر سمنان، کویر حاج علیقلی، گرمسار و ایوانکی

پروگرام اجرایی پیشرفت گردشگری

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
توسعه صنعت گردشگری تاریخی و فرهنگی	تجهیز و تقویت زیرساخت‌های گردشگری تاریخی و فرهنگی و تهیه بسته‌های مناسب سرمایه‌گذاری و مشوق‌های لازم و فراهم نمودن بستر مناسب جهت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مانند تسهیلات کم‌بهره گردشگری روستایی، تأمین زمین و آب، برق و ... با اولویت مناطق نمونه در محور ایوانکی - فرومد و تعیین مسیرهای جدید گردشگری تاریخی، فرهنگی
	ساماندهی و تجهیز کانون‌ها، روستاهای هدف، جاذبه‌ها و منطقه‌های نمونه گردشگری در پهنه‌های کوهپایه‌ای
	پیشرفت کارکردهای گردشگری فرهنگی در قلمروهای ایلی - عشایری
	ساخت و راه‌اندازی مجتمع‌های گردشگری با جذب سرمایه‌های بخش خصوصی
	گسترش صنایع دستی، ایجاد بازارچه دائمی صنایع دستی و بهره‌گیری در صنعت گردشگری
گسترش طبیعت‌گردی	بازسازی و مرمت بناهای تاریخی و تعریف کاربری موزه‌ای برای محوطه‌های تاریخی
	توسعه و تجهیز کانون‌های طبیعت‌گردی در پهنه‌های مدیریت‌شده زیست‌محیطی
	پیشرفت کارکردهای طبیعت‌گردی در قلمروهای ایلی - عشایری
	تعیین محورهای جدید طبیعت‌گردی و توسعه و تجهیز کانون‌های طبیعت‌گردی در پهنه‌های جنگلی، مرتعی در پهنه‌های کوهستان
	ساماندهی و تجهیز کانون‌ها، روستاهای هدف، جاذبه‌ها و منطقه‌های نمونه گردشگری در پهنه‌های کوهستان
گسترش کویرگردی	واگذاری بهره‌برداری از کانون‌های طبیعت‌گردی به بخش خصوصی و تهیه بسته‌های مناسب سرمایه‌گذاری و مشوق‌های لازم و فراهم نمودن بستر مناسب جهت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مانند تسهیلات کم‌بهره گردشگری روستایی، تأمین زمین و آب، برق و ... با اولویت مناطق نمونه
	گسترش صنایع دستی، ایجاد بازارچه دائمی صنایع دستی و بهره‌گیری در طبیعت‌گردی
	گسترش کویرگردی در پهنه‌های بیابانی و مکان‌یابی اکوکمپ‌ها در مسیرهای کویرگردی
	پیشرفت و تجهیز روستاهای طرود، معلمان، سطوه، احمدآباد و رضآباد (خوار توران)، شهر بیارجمند و روستاهای دستجرد، قلعه بالا و دهنمک (آرادان) در جایگاه پایگاه‌های کویرگردی
	ساماندهی و تجهیز کانون‌ها، روستاهای هدف، جاذبه‌ها و منطقه‌های نمونه گردشگری در پهنه‌های بیابانی
گسترش کویرگردی	واگذاری بهره‌برداری از کانون‌های کویرگردی به بخش خصوصی و تهیه بسته‌های مناسب سرمایه‌گذاری و مشوق‌های لازم و فراهم نمودن بستر مناسب جهت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مانند تسهیلات کم‌بهره گردشگری روستایی، تأمین زمین و آب، برق و ... با اولویت مناطق نمونه
	گسترش صنایع دستی ایجاد بازارچه دائمی صنایع دستی و بهره‌گیری در کویرگردی

پروگرام اجرایی پیشرفت ترابری

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
توسعه بزرگراه و آزادراه	ساخت و بهره‌برداری از آزادراه حرم تا حرم
	ساخت و بهره‌برداری از بزرگراه سمنان - فیروزکوه
	ساخت و بهره‌برداری از بزرگراه دامغان - معلمان - جندق در استان اصفهان
توسعه راه‌های اصلی	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی شاهرود - آزادشهر در استان گلستان
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی مهدی‌شهر - شه‌میرزاد - فولادمحله - دامغان
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی میامی - کالپوش - استان‌های خراسان شمالی و گلستان
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی فولادمحله - کلاته - دیباج - مجن - بسطام
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی شهر شه‌میرزاد - چاشم
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی بسطام - مجن - توسکستان - گرگان
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی گنداب - مهدی‌شهر - آهوان
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی شاهرود - طرود - معلمان
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی میامی - بیارجمند - خارتوران - بردسکن
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی گرمسار - فیروزکوه
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی ایوانکی - آبسرد
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی آرادان - معلمان
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی فولادمحله - کیاسر
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی شه‌میرزاد - دوآب
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی سمنان - نظامی - معلمان
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی میامی - کلاته‌خیج - آزادشهر
	ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی شاهرود - مجن - دیباج - و تکمیل بزرگراه دامغان - گلوگاه
ساخت و بهره‌برداری از راه اصلی شاهرود - چاه جام - بیارجمند	
ساخت راه اصلی طبس - بیارجمند - میامی	
گسترش راه آهن	ساخت و بهره‌برداری از راه آهن تندروی تهران - مشهد
	ساخت راه آهن تندروی درون منطقه‌ای تهران - منطقه شهری سمنان - منطقه شهری شاهرود
	ساخت و بهره‌برداری از راه آهن طبس - بیارجمند - شاهرود - اینچه برون
	ساخت راه آهن دامغان - معلمان - جنوب کشور
	ساخت راه آهن گرمسار - روسیه
	ساخت راه آهن گرمسار - بادرود (کاشان)
توسعه سایر راه‌ها	ارتقای زیرساخت‌های شبکه راه‌های کارآمد فرعی استان
	ارتقای زیرساخت‌های شبکه راه‌های کارآمد روستایی استان
	ساخت راه‌های دسترسی به گستره‌های طبیعت‌گردی در پهنه‌های کوهستانی
	ساخت راه‌های دسترسی به گستره‌های کویرگردی در پهنه‌های بیابانی

پروگرام اجرایی پیشرفت بازرگانی

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
توسعه بازرگانی	راه اندازی و به کارگیری منطقه ویژه اقتصادی سمنان با کارکرد آن فراوری های کانی، منطقه ویژه اقتصادی دامغان با کارکرد فراوری های تبدیلی و کشاورزی، منطقه ویژه اقتصادی گرمسار با کارکرد فراوری های گوناگون در زمینه های مختلف صنعتی و ایجاد پایانه صادراتی، گمرک پیشرفته، پایانه های هوایی و ریلی در آن و منطقه ویژه اقتصادی شاهرود با کارکرد صنایع تبدیلی غذایی و معدنی
	تجهیز و راه اندازی زیرساخت های بازرگانی، پایانه های صادراتی در منطقه های ویژه اقتصادی
	ایجاد کارگوی فرودگاهی در شاهرود
	راه اندازی و بهره برداری از بارانداز کالا (بندر خشک) در دامغان (جانمایی تازه یا تبدیل کارکرد منطقه ویژه اقتصادی دامغان)
	تجهیز گمرک سمنان و گسترش خدمات گمرکی در گمرک شاهرود
	ارتقای فن آوری داده ها در کارکردهای بازرگانی
	گسترش بازرگانی تولیدات کشاورزی، دامی، صنعتی و معدنی
	توسعه و ایجاد بورس های مالی و کالا در زمینه های تخصصی استان

پروگرام اجرایی گسترش کشاورزی نوین

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
توسعه کشاورزی در استان	تجهیز و نوسازی زمین های کشاورزی و به کارگیری الگوی کشت کم آب بر مناسب باغی و زراعی با رویکرد افزایش تولید در هکتار
	راه اندازی قلمروهای کشت تخصصی برای گسترش کشاورزی مکانیزه، کشت و صنعت ها، کشت آبی، باغ ها و کشت فشرده گلخانه ای
	اصلاح باغ ها و گسترش کشت های فشرده باغی و گلخانه ای در زمین های شیب دار
	گسترش کشت گیاهان دارویی در پهنه های مرتعی
	بهره گیری از کارکردهای تولیدی جامعه عشایری، شامل کشت، مرتع داری و باغداری
	افزایش کمی و ارتقای کیفی تولید زراعی و باغی دارای مزیت نسبی و رقابتی
توسعه دام پروری نوین در استان	اصلاح نژاد دام و گسترش دام پروری های صنعتی و نیمه صنعتی، مرغداری ها و آبی پروری ها در محورهای گرمسار- سمنان- مهدی شهر و دامغان- شاهرود
	پرورش دام های سبک و سنگین و ساماندهی به کارهای تولیدی با همیاری خانوارهای عشایری، در چارچوب شبکه خویشاوندی
	راه اندازی و بهره برداری از مجتمع دام پروری صنعتی و شهرک تولیدی صنعتی دام در کالپوش
	افزایش کمی و ارتقای کیفی تولید دامی دارای مزیت نسبی و رقابتی
	توسعه زنبورداری در پهنه های کوهستانی
	توسعه مجتمع های دام پروری در پهنه های مرتعی
	توسعه و ایجاد سردخانه ها و انبارهای فنی و ساخت کشتارگاه صنعتی
توسعه نظام بهره گیری از شیوه های نوین آبیاری	

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
آبیاری	ارتقای دانش و رعایت تناسب در طرح‌های آبیاری
	ساخت، بهسازی و بازسازی کانال‌های آبیاری و زهکشی
تدوین معیارها	تدوین معیارهای پایش و محدود نمودن تغییر بی‌رویه کاربری زمین کشاورزی و ضابطه‌مند نمودن ساخت‌وسازها
	تدوین معیارهای نظارت بر حسن اجرای قانون جلوگیری از کوچک شدن زمین‌های کشاورزی

پروگرام اجرایی تأمین و انتقال آب

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
تأمین و انتقال آب در استان	مدیریت جامع چرخه آب، ارتقای بهره‌وری و بازچرخانی آب، گردآوری رواناب‌ها و سیلاب‌ها و استفاده از آب‌های غیرمتعارف
	تغذیه مصنوعی سفره‌های زیرزمینی، بهره‌برداری بهینه از آب‌های زیرزمینی و جلوگیری از حفر چاه‌های غیرمجاز
	انتقال و شیرین سازی آب دریای خزر
	ساخت و بهره‌برداری از سدهای مچن، چاشم، فنیسک و کالپوش
	راه‌اندازی سامانه‌های تصفیه پساب‌های صنعتی، معدنی، بیمارستانی و شهری

پروگرام اجرایی توسعه پایدار

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
حفظ منابع آب و خاک	اجرای برنامه جامع گسترش آبخیزداری و آبخوان‌داری
	مدیریت رودخانه‌ها، مسیل‌ها و بهسازی و بازسازی قنات‌ها
احیای منابع طبیعی	ساماندهی مالکیت مرتع و سازمان‌دهی مشارکت عشایر در بهره‌برداری و باز زنده سازی منابع طبیعی، آبخیزداری و مرتع‌داری
	احیا و نگهداری از زیست‌بوم‌های شکننده و زیستگاه‌های گونه‌های با ارزش گیاهی و جانوری و اصلاح گونه‌های گیاهی و جانوری
	جلوگیری از تبدیل مرتع‌ها به زمین‌های دیم برای کشاورزی
	بازسازی، بهسازی و اصلاح مرتع‌ها، مرتع‌داری و کاشت گونه‌های مرغوب مرتعی
	حفظ لکه‌های جنگلی و گسترش کارکردهای جنگلبانی، جنگلداری، جنگل‌کاری، جنگل دست کاشت و تولید نهال
	پیشبرد پاسداری و نگهداری از جنگل‌ها و مرتع‌ها در برابر تهدید سیل، رانش و آتش‌سوزی
	گسترش درختکاری و پیشگیری از بیابان‌زایی
	پیروی از الزام‌های زیست بومی و نگهداری از مرتع‌ها و جنگل‌ها در فرایند پیشرفت اقتصادی
	مدیریت، مهار و پایش آلاینده‌های زیست‌محیطی فراگیر نمودن پالایش پساب‌های صنعتی، شهری و بیمارستانی
	توسعه و به‌روزرسانی تأسیسات تصفیه فاضلاب شهری و شهرک‌های صنعتی
پدافند غیرعامل	تهیه طرح‌های پدافند غیرعامل در ناحیه‌های مختلف استان
	ایجاد سامانه هشدار سریع با فناوری پیشرفته برای پیش‌آگاهی رویدادهای ناگهانی
	مقاوم‌سازی ساختمان‌ها، سازه‌ها و پهنه‌ها در برابر زلزله، زمین‌لغزش و رانش زمین، سیلاب
	جلوگیری از ایجاد و بیرون بردن سازه‌های پرخطر از مرکز جمعیتی
	انجام اقدام‌های ضروری در برابر خشک‌سالی در ناحیه‌های در معرض تهدید در استان
	افزایش توان امنیتی و پدافندی استان و تدوین معیارهای پشتیبانی امنیتی و پدافندی از مرکز کشور
تدوین معیارهای زیست‌محیطی و پدافند غیرعامل در عمران شهری و روستایی استان	

پروگرام اجرایی تولید انرژی‌های نو و تجدیدپذیر

طرح	پروژه / اقدام / سیاست اجرایی
گسترش انرژی‌های نو	راه‌اندازی و به‌کارگیری زیرساخت‌ها و تأسیسات تولید انرژی‌های نو و تجدیدپذیر
	گسترش مزرعه‌های تولید انرژی خورشیدی و بادی در پهنه‌های بیابانی استان
	ایجاد نیروگاه‌های خورشیدی، پیل سوختی، زمین‌گرمایی و بادی
	تجهیز شبکه‌های انتقال و توزیع آن متناسب با فرایند پیشرفت استان